

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Viera Ďurašová

Náboženská výchova pre 8. ročník špeciálnych základných škôl

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2013

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Viera Ďurašová

Kontakt na autora: Pracovisko: Spojená škola internátna, Masarykova 11175/20C,
Prešov
vierka.durasova@condornet.sk

Názov OPS/OSO: Náboženská výchova pre 8. ročník špeciálnych základných škôl

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2013

Odborné stanovisko vypracoval: PhDr. Svetlana Madzgoňová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Žiak s mentálnym postihnutím. Klasifikácia mentálneho postihnutia. Školský vzdelávací program pre Náboženskú výchovu. Metódy a formy edukácie v predmete Náboženská výchova. Myšlienková mapa. Pracovný list. Sloboda. Sloboda človeka.

Anotácia

Zámerom práce bolo vytvoriť edukačný materiál – myšlienkové mapy a pracovné listy v predmete Náboženská výchova pre žiakov ôsmeho ročníka špeciálnej základnej školy. Práca je zameraná na žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia. Myšlienkové mapy a pracovné listy slúžia ako učebná pomôcka podporujúca pochopiť súvislosti, väzby a prepojenia. Rovnako slúžia na upevnenie nových pojmov a sú dobrým prostriedkom na opakovanie učiva a prípravu na vyučovací proces. Práca v sebe zahŕňa aj postup pri tvorbe myšlienkových máp. Ponúknutý edukačný materiál je určený tak pre žiakov, ako i učiteľov.

OBSAH

Úvod.....	6
1 VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV.....	7
1.1 Mentálne postihnutie – charakteristika.....	7
1.2 Klasifikácia podľa stupňa mentálneho postihnutia.....	7
2 NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA V 8. ROČNÍKU ŠPECIÁLNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLY.....	9
2.1 Školský vzdelávací program pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia.....	9
2.2 Špecifiká vyučovacieho procesu v predmete Náboženská výchova.....	9
2.3 Metódy a formy edukácie v predmete Náboženská výchova.....	10
3 MYŠLIENKOVÉ MAPY V UČENÍ NA NÁBOŽENSKÚ VÝCHOVU PRE 8. ROČNÍK ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL.....	11
3.1 Charakteristika a význam myšlienkových máp.....	11
3.2 Spôsoby a zásady pri tvorbe myšlienkových máp.....	11
3.3 Využitie myšlienkového mapy na vyučovacej hodine.....	12
3.4 Myšlienkové mapy k témam – s popisom.....	13
Tematický celok: Sloboda. Chápanie slobody.....	13
Tematický celok: Sloboda. Otroctvo človeka.....	14
Tematický celok: Sloboda. Závislosti.....	15
Tematický celok: Sloboda. Ježiš a Mária Magdaléna.....	16
Tematický celok: Sloboda. Ježiš a mýtnik Matúš.....	17
Tematický celok: Sloboda. Povolanie k slobode, Ježiš a uzdravenia.....	18
Tematický celok: Sloboda človeka. Mojžiš.....	19
Tematický celok: Sloboda človeka. Exodus – cesta k slobode.....	20
Tematický celok: Sloboda človeka. Hranice slobody – Desatoro.....	21
Tematický celok: Sloboda človeka. Závislosť – TV, PC, mobil.....	22
Tematický celok: Doplnková téma. Liturgický rok.....	23
4 PRACOVNÉ LISTY NA NÁBOŽENSKÚ VÝCHOVU PRE 8. ROČNÍK ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL.....	25
4.1 Súbor pracovných listov.....	25
Tematický celok: Sloboda. Chápanie slobody.....	26
Tematický celok: Sloboda. Otroctvo človeka	27

Tematický celok: Sloboda. Závislosti.....	28
Tematický celok: Sloboda. Ježiš a Mária Magdaléna.....	29
Tematický celok: Sloboda. Ježiš a mýtnik Matúš.....	30
Tematický celok: Sloboda. Povolanie k slobode, Ježiš a uzdravenia.....	31
Tematický celok: Sloboda človeka. Mojžiš.....	32
Tematický celok: Sloboda človeka. Exodus – cesta k slobode.....	33
Tematický celok: Sloboda človeka. Hranice slobody – Desatoro.....	34
Tematický celok: Sloboda človeka. Závislosť - TV, PC, mobil.....	35
Tematický celok: Doplnková téma. Liturgický rok.....	36
Záver.....	37
Zoznam bibliografických zdrojov.....	38

ÚVOD

„Tí, ktorých životná sila sa zmenšila alebo oslabla, vyžadujú si osobitnú úctu. Choré alebo telesne či mentálne postihnuté osoby treba podporovať, aby mohli, pokiaľ je to možné, viesť normálny život“ (Katechizmus Katolíckej cirkvi, 1999, s. 553).

V duchu uvedeného citátu pristupujeme ku každému chorému žiakovi, alebo ku žiakovi s postihnutím, ako ku vzácnej perle, ktorá bola vložená do našich rúk. Keďže sa tejto skupine ľudí v dejinách venovalo menej pozornosti ako intaktnej populácii, dôsledky sú stále citeľné. Predkladáme preto myšlienkové mapy a pracovné listy v predmete Náboženská výchova pre žiakov ôsmeho ročníka špeciálnej základnej školy.

Cieľom Náboženskej výchovy v špeciálnej základnej škole je formovať v dieťati náboženské myslenie, svedomie, osobnú vieru ako osobný prejav náboženského myslenia a integrálnej súčasti identity človeka. Zameriava sa na pozitívne ovplyvnenie hodnotovej orientácie žiakov tak, aby sa z nich stali slušní a zodpovední ľudia s vysokým morálnym kreditom, ktorých hodnotová orientácia bude prínosom pre ich osobný a rodinný život i pre život spoločnosti.

Pre žiakov špeciálnej základnej školy pre predmet Náboženská výchova nie sú vydané žiadne učebnice. Pre niektoré ročníky sú vydané metodické príručky. Pracovné listy sú vydané pre prvý, druhý, tretí, piaty, šiesty a siedmy ročník. Vo štvrtom a ôsmom ročníku si vyučujúci vytvárajú vlastné pracovné listy a ďalšie pracovné materiály. Predkladané pracovné listy sú vypracované vzhode s obsahom vzdelávania pre ôsmy ročník špeciálnej základnej školy. Následnosť listov je v súlade s vypracovaným TVVP. Kvôli určenému rozsahu práce OPS ponúkame iba pracovné listy pre prvý polrok školského roka. Zahŕňajú tematický celok Sloboda a časť tematického celku Sloboda človeka. Pracovné listy sú vzhľadom na stupeň mentálneho a viacnásobného postihnutia žiakov upravené do zjednodušenej podoby a kontrolné otázky korešpondujú s čitateľskou gramotnosťou žiakov.

Pracovné listy odporúčame používať v dvoch fázach vyučovacej hodiny. Prvú úlohu v pracovnom liste vo fáze motivačnej a ďalšie úlohy vo fixačnej fáze vyučovacej hodiny. K pracovným listom odporúčame používať aj myšlienkové mapy, ktoré sú dobrou pomôckou pre učiteľa vo výklade učiva a pre žiaka a jeho rodičov pri pochopení a opakovaní učiva a príprave na vyučovací proces. V práci predkladáme stručný návod na vypracovanie myšlienkových máp a taktiež vzory myšlienkových máp k jednotlivým pracovným listom.

Časová dotácia predmetu Náboženská výchova v ôsmom ročníku špeciálnej základnej školy je jedna hodina týždenne, teda minimálne 33 hodín v priebehu celého školského roka. Pracovné listy a vzorové myšlienkové mapy sú určené pre učiteľov primárneho vzdelávania, učiteľov Náboženskej výchovy a iných predmetov, pre koordinátorov prevencie sociálno-patologických javov a pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia, teda žiakov variantu A. Pre žiakov variantu B vytvárame iné – zväčša obrázkové pracovné listy a myšlienkové mapy. Kvôli určenému rozsahu práce OPS a obmedzenému počtu kB v dokumente nie je možné ich v tejto OPS uviesť.

1 VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV

Úvodné slová v krátkosti predstavili obsah a štruktúru našej práce, ktorá pozostáva z časti teoretickej a praktickej. Je určená učiteľom špeciálnych základných škôl a žiakom A variantu špeciálnej základnej školy, teda žiakom s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia. Kvôli lepšiemu chápaniu problematiky riešenej v práci, si v prvej kapitole v krátkosti predstavíme pojmy *mentálne postihnutie* a *jeho klasifikácia* podľa stupňa mentálneho postihnutia.

1.1 Mentálne postihnutie – charakteristika

Podľa Vaška (2006, s. 175) je pedagogika mentálne postihnutých „jedným z dôležitých odborov špeciálnej pedagogiky, pretože sa týka najpočetnejšej časti postihnutej populácie.“

„Mentálne postihnutie je najširší, najvšeobecnejší, strešný pojem používaný v pedagogickej dokumentácii v školstve, ktorý orientačne označuje prakticky všetkých jednotlivcov s IQ pod 85, teda osoby v pásme mentálnej retardácie a osoby v hraničnom pásme mentálnej retardácie“ (Vašek a kol., 1994, s. 90).

Vašek (2006, s. 177) mentálne postihnutie chápe taktiež ako „nedostatočnú schopnosť meniť informácie na poznatky, v dôsledku toho aj transformovať veci a udalosti do symbolických foriem, tieto uchovávať, s takto transformovanými informáciami zmysluplne narábať a participovať na udalostiach“.

Končeková (1999) uvádza tieto symptómy mentálneho postihnutia:

- obmedzenie, prerušenie alebo zastavenie vývinu v rozumovej oblasti,
- nedostatočne vyvinutá pozornosť,
- prevažne mechanická pamäť,
- myslenie na nižšom stupni vývinu, ktoré je konkrétne,
- vôľa ovplyvňovaná skôr afektmi ako rozumom.

1.2 Klasifikácia podľa stupňa mentálneho postihnutia

Mentálne postihnutie sa klasifikuje podľa rôznych kritérií. Dôležitým kritériom hodnotenia poruchy rozumových schopností je ich kvantita, teda zachovanie, alebo úbytok príslušných kompetencií. Uskutočňuje sa porovnaním schopností postihnutého jedinca s normou, pomocou psychologickéj diagnostiky inteligencie človeka. Priemerný výkon má hodnotu IQ 100 a hranica mentálneho postihnutia je IQ 70. Na základe tohto faktu Medzinárodná klasifikácia chorôb v 10. revízii - MKCH-10, uvádza rozdelenie jednotlivých stupňov mentálnej retardácie nasledovne:

F70 Ľahká mentálna retardácia – pásmo IQ 50-70

F71 Stredne ťažká mentálna retardácia – pásmo IQ 35-49

F72 Ťažká mentálna retardácia – pásmo IQ 20-34

F73 Hlboká mentálna retardácia – pásmo IQ 0-19 (Vágnerová, 2004)

V OPS ponúkame pracovné listy a myšlienkové mapy pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia. Preto si tento stupeň v krátkosti charakterizujeme.

Podľa Vágnerovej (2004) ľudia s ľahkou mentálnou retardáciou rešpektujú základné pravidlá logiky, ale nie sú schopní myslieť abstraktne. V rečovom prejave im taktiež chýbajú abstraktné pojmy. Myslenie aj reč sú konkrétne, s kratšími vetami, prejav je jednoduchší s občasnými nepresnosťami sémantického a syntaktického charakteru. Majú poruchy výslovnosti a sú schopní učiť sa, ak sú rešpektované ich možnosti. Určitú samostatnosť môžu dosiahnuť v dospelosti. Pod dohľadom sú pracovne začleniteľní.

Všetky tieto poznatky sme zohľadňovali pri tvorbe myšlienkových máp a pracovných listov. Tie si predstavíme v tretej a štvrtej kapitole. Najskôr si však v druhej kapitole charakterizujeme predmet Náboženská výchova.

2 NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA V 8. ROČNÍKU ŠPECIÁLNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Človek je v svojej prirodzenosti bytosťou náboženskou. Má potrebu smerovať k tomu, čo ho presahuje. Vyučovací predmet Náboženská výchova formuje v dieťati náboženské myslenie, svedomie, osobnú vieru ako osobný prejav náboženského myslenia a integrálnej súčasti identity človeka. Zameriava sa na pozitívne ovplyvnenie hodnotovej orientácie žiakov tak, aby sa z nich stali slušní a zodpovední ľudia s vysokým morálnym kreditom, hodnotová orientácia ktorých bude prínosom pre ich osobný, rodinný a spoločenský život. Učí žiakov kriticky myslieť, nenechať sa manipulovať, rozumieť sebe, iným ľuďom ako aj svetu, v ktorom žijú. Primeraným spôsobom rozvíja u žiakov duchovný rozmer, čím sa podieľa na celistvej výchove žiaka. Výučba predmetu zároveň kooperuje s ďalšími spoločenskovednými predmetmi a umožňuje žiakom ozrejmiť si morálny pohľad na diskusné témy v spoločnosti ([http://szsimasarykova.edupage.org/files/SkVP A variant 2012.pdf](http://szsimasarykova.edupage.org/files/SkVP_A_variant_2012.pdf)).

2.1 Školský vzdelávací program pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia

Časová dotácia predmetu Náboženská výchova v ôsmom ročníku špeciálnej základnej školy je jedna hodina týždenne, teda minimálne 33 hodín ročne.

Medzi hlavné ciele vyučovacieho predmetu patria: poznávať hranice osobnej slobody, oceniť kresťanský pohľad na slobodu človeka a osvojovať si návyky kresťanského životného štýlu.

Témy ôsmeho ročníka v predmete Náboženská výchova sú rozvrhnuté do piatich tematických celkov: Sloboda, Sloboda človeka, Sloboda a rozhodnutia, Rešpektovanie rozdielnosti, Láska – cesta k slobode. K témam je priradených 12 doplnkových tém ([http://www.kpkc.sk/data/reforma/down/spec-skoly/Kurikulum-NV SZS-1-9.pdf](http://www.kpkc.sk/data/reforma/down/spec-skoly/Kurikulum-NV_SZS-1-9.pdf)).

V práci sa venujeme šiestim témam tematického celku Sloboda a štyrom témam z ôsmich tematického celku Sloboda človeka. Ponúkame aj ukážku myšlienkovvej mapy a pracovného listu doplnkovej témy Liturgický rok.

Ročníkovou témou je téma: Sloboda človeka. Žiak v tomto veku túži po slobode, opúšťa „krídla“ autority. Objavením slobody v sebe rozvíja vzťah k svojej osobe, k iným ľuďom a k Bohu.

Tematický celok Sloboda sa zaoberá hranicami slobody človeka. Poukazuje na omyly ľudstva, na zneužívanie slobody, na formy otroctva a závislosti dnešného človeka.

Tematický celok Sloboda človeka smeruje žiaka na spoznávanie rozdielu medzi ľudskou autoritou a autoritou Boha.

Vzhľadom na absenciu metodiky, učebníc a pracovných listov v predmete Náboženská výchova pre ôsmy ročník špeciálnej základnej školy, ponúkame myšlienkové mapy a pracovné listy k jedenástim témam, ktoré sa vyučujú v prvej polovici školského roka.

2.2 Špecifiká vyučovacieho procesu v predmete Náboženská výchova

Žiakom v súčasnej dobe absentuje osobná skúsenosť spoznávania sveta cez zážitky. Ak chceme, aby žiak zmenil svoje správanie, je potrebné, aby zmenil svoj osobný postoj. Preto je dôležité sprostredkovať mu skúsenosť, ktorá by ho zasiahla. Biblia je knihou

plnou skúseností. Žiaci s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia „dokážu do určitej miery pracovať so sprostredkovanou názornosťou, ale nie so symbolickým vnímaním vecí. Preto je pri práci so symbolom potrebné vyberať také, na ktorých využívame v prvom rade ich konkrétnosť. Abstraktné pojmy, a to aj náboženské, nedokážu uchopiť. Je potrebné rozvíjať u žiakov emocionálnu a skúsenostnú pamäť, ktorá spočíva v objavení nových stratégií pri učení – opakovanie a priblíženie obsahov abstraktných pojmov cez vlastnú skúsenosť a prežívanie. Bez procesu osobnej skúsenosti nie je možné priblíženie týchto pojmov“ (Hurajtová, 2010).

Podľa Hurajtovej (2010) morálne normy si žiaci osvojujú viac cez prežívanie odmien a trestov pomocou príkazov a zákazov a následného dodržania pedagogických zásad pri ich ukladaní, než cez náboženskú symboliku. Úroveň morálneho vývinu pravdepodobne bude na úrovni tzv. morálky dobrého dieťaťa, založenej viac na princípe trestu a odmeny, pretože je brzdená intelektuálnou úrovňou. Dieťa s mentálnym postihnutím nie je schopné hlbšieho morálneho konania, pri ktorom by si uvedomovalo aj motívy konania. Osobnostný rozvoj žiaka v morálnej oblasti môžeme podporovať v procese náboženskej edukácie podnetmi, ktoré umožňujú rozvoj empatického cítenia, myslenia a konania. Vždy je nutné zohľadniť stupeň osobnostného rozvoja každého žiaka.

2.3 Metódy a formy edukácie v predmete Náboženská výchova

Na hodinách Náboženskej výchovy uplatňujeme kombinovanú, vysvetľujúcu i praktickú stratégiu, inscenačnú a slovnú metódu, prácu s pracovnými listami, prácu v skupinkách. Využívame metódy názorného vyučovania, hru, dialóg, rozhovor, kreslenie, spev, imitáciu a ďalšie metódy.

Taktiež využívame špeciálnopedagogické metódy. Patria tu metódy: metóda viacnásobného opakovania informácie, metóda multisenzorického sprostredkovania, nadmerného zvýraznenia informácie, metóda intenzívnej motivácie a metóda postupnej symbolizácie (Vašek, 2006). Vo výučbe využívame interaktívnu tabuľu a ďalšie informačno-komunikačné technológie. Máme dobrú skúsenosť s tvorbou a používaním myšlienkových máp.

3 MYŠLIENKOVÉ MAPY V UČENÍ NA NÁBOŽENSKÚ VÝCHOVU PRE 8. ROČNÍK ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

„Typickým rysom mentálne postihnutých je určitá poznávacía pohodlnosť, učenie sa niečomu novému pre nich nie je príliš atraktívne. Preto musia byť motivovaní iným spôsobom“ (Vágnerová, 2004, s. 295). Myšlienkové mapy pomáhajú učiť zaujímavejšie, lepšie a efektívnejšie. Sú využiteľné na ktoromkoľvek stupni či type základnej alebo strednej školy, v teoretickom či praktickom predmete (<http://www.icreate.sk/kontinualne-vzdelavanie/vzdelavacie-programy/myslienkovye-mapy-vo-vyucbe/>).

3.1 Charakteristika a význam myšlienkových máp

Stavebnou jednotkou nášho vyjadrovania sú pojmy. Podľa Vágnerovej (2004) deti s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia rešpektujú základné pravidlá logiky, ale nie sú schopné abstraktne myslieť. Ich reč aj myslenie sú konkrétne a v ich verbálnom prejave chýba väčšina abstraktných pojmov. Z tohto dôvodu je ich slovný prejav jednoduchší a obsahujúci kratšie vety.

Zmyslová a dlhodobá pamäť človeka je neobmedzená. Napriek tomu si veľa informácií nevieme zapamätať. Problém je v pracovnej pamäti. Tá si vie zapamätať najviac 5+-2 zhlukov nových informácií. Táto informácia je veľmi dôležitá pre učiteľa v edukačnom procese. Zahŕňame deti množstvom informácií, ktoré nie sú začlenené do podskupín. Dieťa si ich nevie usporiadať, a výsledkom je nezapamätanie si informácie. Dvojnásobne to platí u detí s mentálnym postihom.

Myšlienkové, teda pojmové mapy (mind map) sú výbornou pomôckou pre edukáciu týchto detí – a nielen ich. Sú to diagramy, ktoré sa využívajú na prezentáciu myšlienok, slov, alebo úloh. Tieto sú usporiadané okolo centrálného kľúčového slova, myšlienky (<http://kniznica.sospreskoly.org/home/course/content.php?cid=255>). Myšlienkové mapy využívajú informáciu o pracovnej pamäti, a preto zlučujú pojmy na základe spoločných znakov maximálne do 5+-2 základných pojmov, ktoré sa rozvetvujú. U detí variantu B a C sa namiesto pojmov používajú obrázky.

3.2 Spôsoby a zásady pri tvorbe myšlienkových máp

Myšlienkové mapy môžeme tvoriť ručne – teda využívaním papiera a farbičiek, alebo ich tvoríme v niektorom z PC programov, napríklad: FreeMind, ConceptDraw, VisualMind, iMindMap, WMind, Edraw MindMap, Visual Understanding Environment a Mindomo.

Pri oboch spôsoboch tvorby myšlienkových máp je potrebné dodržiavať isté zásady – zachovanie siedmich krokov:

1. Je potrebné začať písať do prostriedku čistého bieleho papiera, ktorý je orientovaný na šírku. Tému celej mapy vyjadríme ústredným pojmom alebo obrázkom umiestneným v prostriedku papiera. Má byť dostatočne viditeľná.
2. K centrálnemu obrázku pripájame hlavné vetvy. Z nich ťaháme vetvy druhej úrovne, tretej úrovne a tak ďalej. Vznikajú nám asociácie, vďaka ktorým si informáciu lepšie zapamätáme.

3. Pri tvorbe používame rôzne farby. Každá hlavná vetva má byť inej farby. Podvetvy majú farbu zhodnú s ich hlavnou vetvou, líšia sa iba v hrúbke čiary.
4. Jednotlivé vetvy majú mať podobu krivky, nie priamky – napodobňujú prírodu, majú byť organické, teda oblé. Celá mapa pripomína neurón.
5. Využívame hrúbku vetvy, písma.
6. Pojmy majú byť stručné – jednoslovné alebo krátke vety.
7. Treba vo veľkej miere používať obrázky, symboly (<http://kniznica.sospreskoly.org/home/course/content.php?cid=255>).

3.3 Využitie myšlienkového mapy na vyučovacej hodine

Myšlienkové mapy môžeme využívať vo všetkých fázach vyučovacej hodiny: v motivačnej, expozičnej, fixačnej i záverečnej fáze.

Motivačná fáza – na začiatku si môžu žiaci pomocou myšlienkového mapy zopakovať učivo z minulej vyučovacej hodiny. Motivácia pre novú tému: do stredu tabule napíšeme centrálné slovo, ktoré je témou danej vyučovacej hodiny. Vyzveme žiakov, aby pomocou metódy brainstormingu vyprodukovali čo najväčšie množstvo pojmov a s nimi spojených asociácií, ktoré podľa ich mienky súvisia s centrálnym slovom zapísaným v strede tabule. Učiteľ, vybraný jeden žiak, alebo každý žiak napíše slovo na tabuľu. Po vyčerpaní všetkých nápadov začne učiteľ spolu so žiakmi triediť a usporadúvať pojmy do myšlienkového mapy. Žiaci pri tejto činnosti argumentujú svoje konanie a obhajujú svoj názor. Vďaka týmto emóciám si pojem ľahko zapamätajú. Učiteľ ich činnosť koriguje a prípadné zlé zatriedenie upraví. Prechádza do fázy expozičnej.

Expozičná fáza – učiteľ vysvetľuje učivo pomocou spoločne vytvorenej myšlienkového mapy. Ak ju žiaci netvorili v motivačnej fáze, môže ju začať tvoriť v tejto fáze učiteľ. Sám ju zapisuje na tabuľu a vysvetľuje tému. Kreslí postupne – nakreslí – vysvetlí – nakreslí...

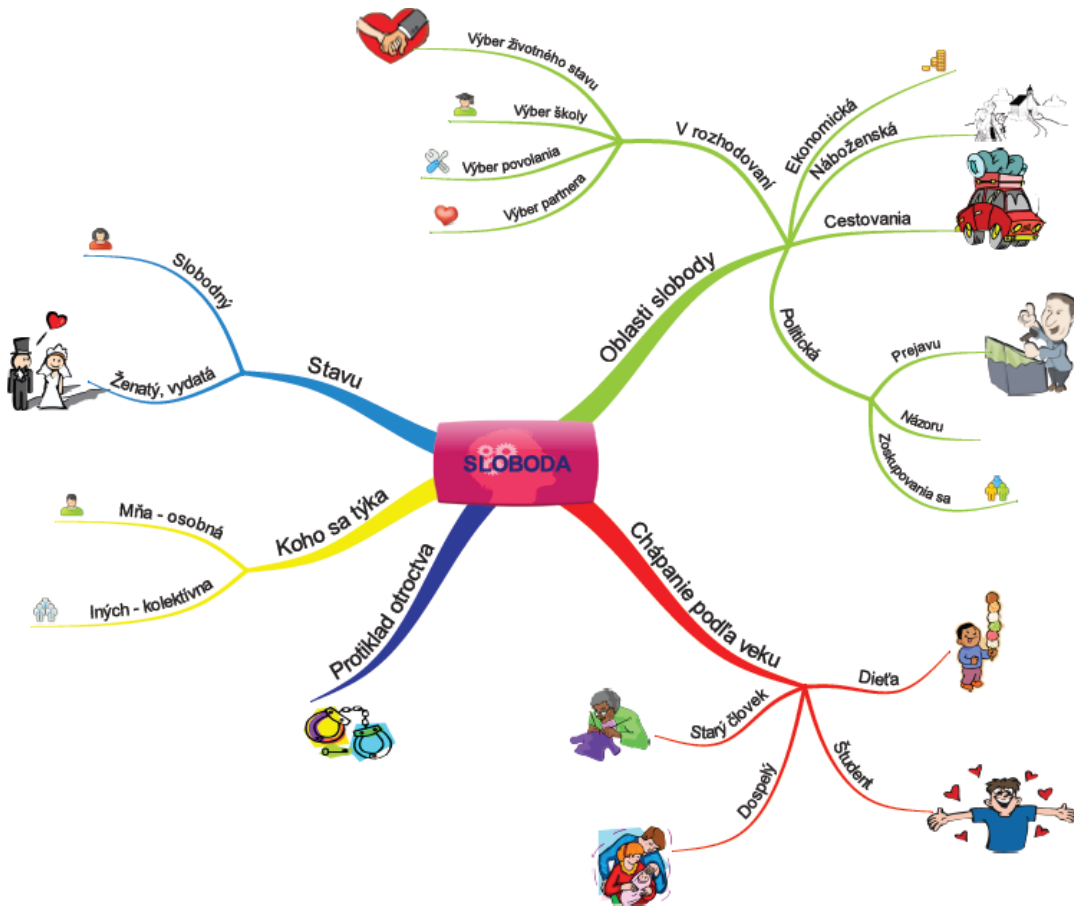
Fixačná fáza - žiaci dostanú vypracovanú myšlienkovú mapu a založia si ju do zošita, alebo si ju prekresľujú do zošita namiesto poznámok. Takáto forma poznámok je účinnejšia a prehľadnejšia. V prípade nejasností im učiteľ objasní problém. Pomocou myšlienkového mapy si vypracujú pracovný list k danej téme. Ak sa mapa robila v PC programe, napríklad v programe iMindMap, využijeme funkciu „ukrytia“ vetiev a podvetiev a ich postupného otvárania. Tento spôsob môže slúžiť aj v ďalšej vyučovacej hodine na opakovanie témy.

Záverečná časť hodiny – po výzve učiteľa žiaci zhodnotia priebeh hodiny. Učiteľ taktiež zhodnotí, či boli splnené ciele hodiny.

V práci ponúkame myšlienkové mapy pre učiteľov Náboženskej výchovy v ŠZŠ a pre žiakov ôsmeho ročníka ŠZŠ – A variantu, teda pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia. Práca obsahuje 12 myšlienkových máp, ktoré tematicky korešpondujú s PL pre prvý polrok školského roka. Zahŕňajú tematický celok Sloboda a časť tematického celku Sloboda človeka. Pri práci s myšlienkovými mapami budú žiaci potrebovať farbičky, papier, farebné kriedy a klasickú alebo interaktívnu tabuľu. Myšlienkové mapy robia vysvetľovanie učiva zaujímavejším a zrozumiteľnejším. Pomáhajú žiakovi látku lepšie pochopiť a zapamätať si ju. Učia ich „myslieť“, chápať princípy a súvislosti. Do procesu výučby zapájajú všetkých žiakov a podporujú ich tímovú prácu. Táto charakteristika je i cieľom, ku ktorému sa chceme cez mapy čo najviac priblížiť.

3.4 Myšlienkové mapy k témam – s popisom

Tematický celok: Sloboda. Chápanie slobody

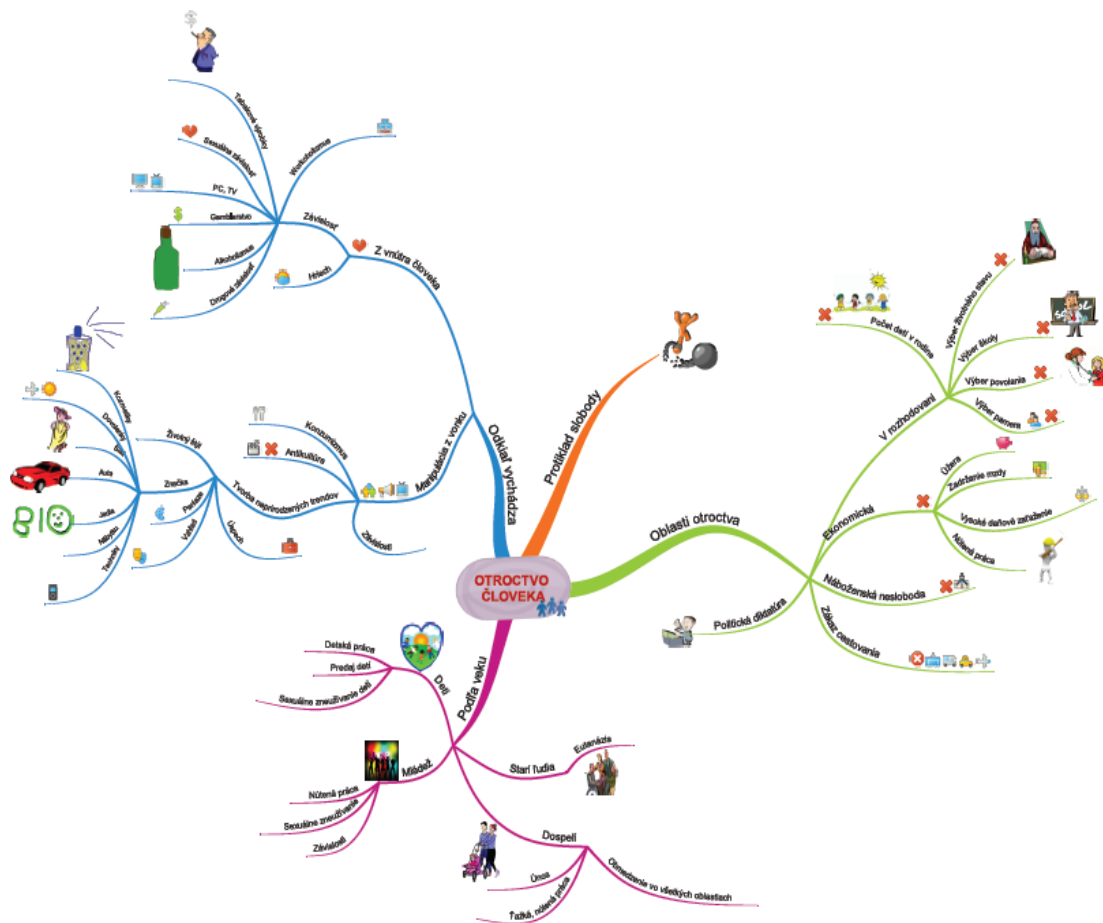
Obrázok 1 Chápanie slobody

Prameň: Vlastný návrh

Prvá myšlienková mapa predstavuje prvú tému tematického celku: SLOBODA. Pre daný tematický celok je vyhradených 6 edukačných jednotiek, a teda aj 6 tém: Chápanie slobody, Otroctvo človeka, Závislosti, Ježiš a Mária Magdaléna, Ježiš a mýtnik Matúš a posledná téma Povolanie k slobode, Ježiš a uzdravenia.

S myšlienkovou mapou témy Chápanie slobody, môžeme pracovať vo všetkých fázach vyučovacej hodiny. Najprv si ju môžeme spoločne vytvoriť na klasickej tabuli, alebo na interaktívnej tabuli. Túto mapu sme konkrétne vytvorili v programe iMindMap. Daný program je veľmi pružný, obohatený veľkým množstvom funkcií, obrázkov, ikon a farebných variácií. Vetvy sa dajú tvarovať vďaka viacerým bodovým zlomom, do mapy sa dajú vkladať obrázky z internetu, rovnako ako aj videá a zvuky. Obrázok sa dá zväčšovať, znižovať, vetvy sa dajú kedykoľvek pridávať, alebo odoberať (čo pri rukou kreslených mapách nie je tak rýchlo a niekedy vôbec možné). Pri každom rozvetvení je funkcia, pomocou ktorej je možné vetvu schovať – teda zbalit' a podľa potreby aj naspäť rozbaľit'. Chápanie slobody je tu rozvetvené do 5-tich vetiev, najviac je rozvetvená vetva s názvom „Oblasť slobody“. Táto časť sa nachádza aj v pracovnom liste Chápanie slobody, ako úloha číslo 3. Vypracujeme ju vo fixačnej časti vyučovacej hodiny.

Tematický celok: Sloboda. Otroctvo človeka

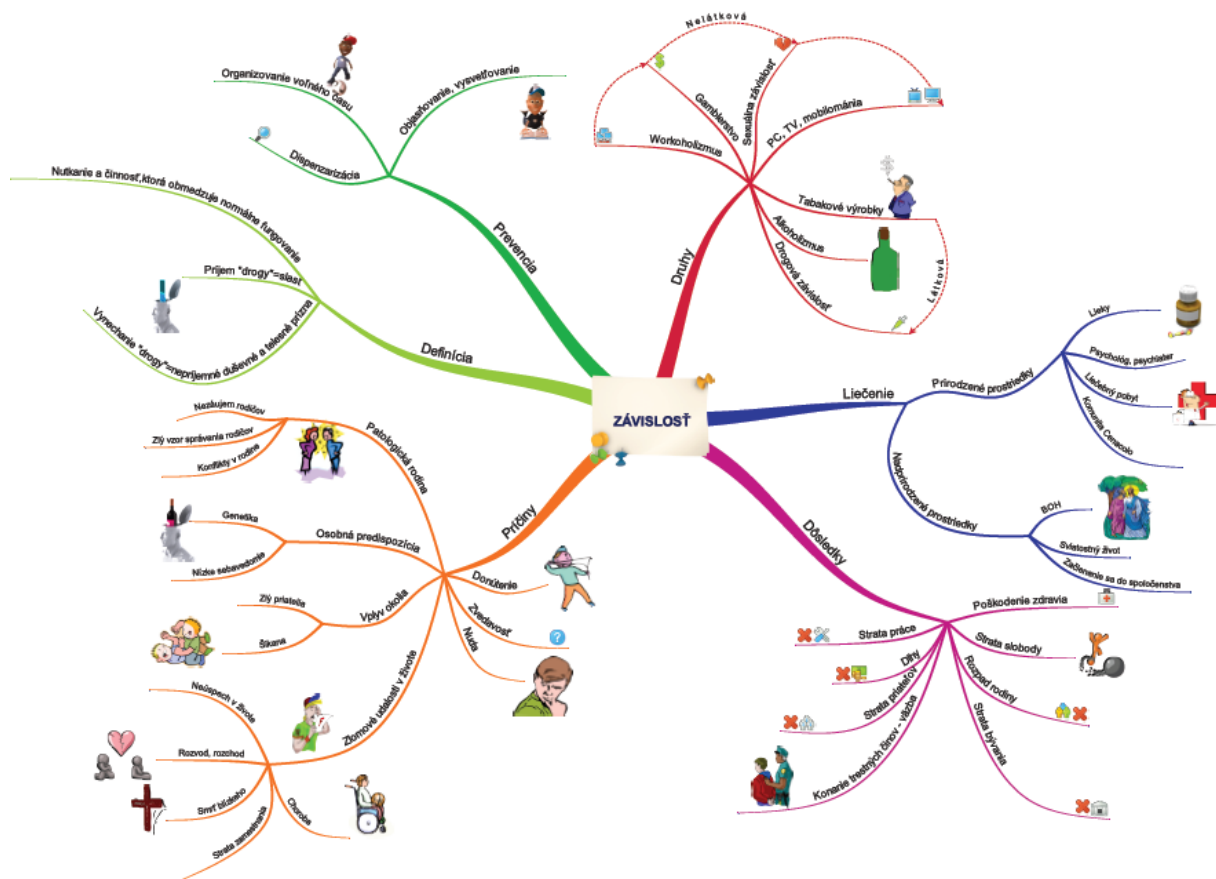

Obrázok 2 Otroctvo človeka

Prameň: Vlastný návrh

Druhou témou tematického celku Sloboda je téma Otroctvo človeka. Túto tému rozpracováva myšlienková mapa obr. 2. Keďže mapa musí byť uložená na šírku papiera a práca je obmedzená kB, nemôžeme ju zverejniť v celej 100 % veľkosti. Preto si musíme zväčšiť stránku pomocou lupy. Zistíme, že z hlavného kľúčového slovného spojenia sme vytiahli štyri hlavné vetvy, kde prvou z nich je označenie otroctva ako protikladu slobody. Druhá vetva poukazuje na oblasti otroctva, ako sú: politická diktatúra, zákaz cestovania, náboženská nesloboda. Najviac rozvetvenými podvetvami sú: ekonomická oblasť otroctva a otroctvo v rozhodovaní. So žiakmi si rozdiskutujeme, ktorá z týchto oblastí je potláčaná v našej spoločnosti. Po pomenovaní oblastí otroctva sa so žiakmi zamýšľame nad tým, odkiaľ naše otroctvo vychádza. To zobrazuje tretia hlavná vetva. Odpoveďou je, že do otroctva vedú dve cesty – z nášho vnútra skrze hriechy, ktoré nevyznávame vo sviatosti zmierenia a tie nás vedú k oslabeniu vôle a k závislostiam, ako sú alkoholizmus, drogy, gamblerstvo, PC, TV, mobilománia, sexuálna závislosť, fajčenie a workoholizmus a z vonkajšej manipulácie niekým. Tu poukážeme na nebezpečenstvo tlaku konzumizmu, na kultúru, ktorá je vlastne antikultúrou, na tvorbu neprirodzených trendov v spoločnosti, ako sú: túžba mať veľa peňazí, dobre vyzerat', užívať si a mať všetko značkové – techniku, nábytok, jedlo, auto, šaty, dovolenky, kozmetiku....Štvrtá vetva rozdeľuje pohľad na otroctvo podľa kritéria veku. V mape využívame dopisovanie textu pomocou funkcie Insert Sketch. Mapa korešponduje s PL Otroctvo človeka.

Tematický celok: Sloboda. Závislosti

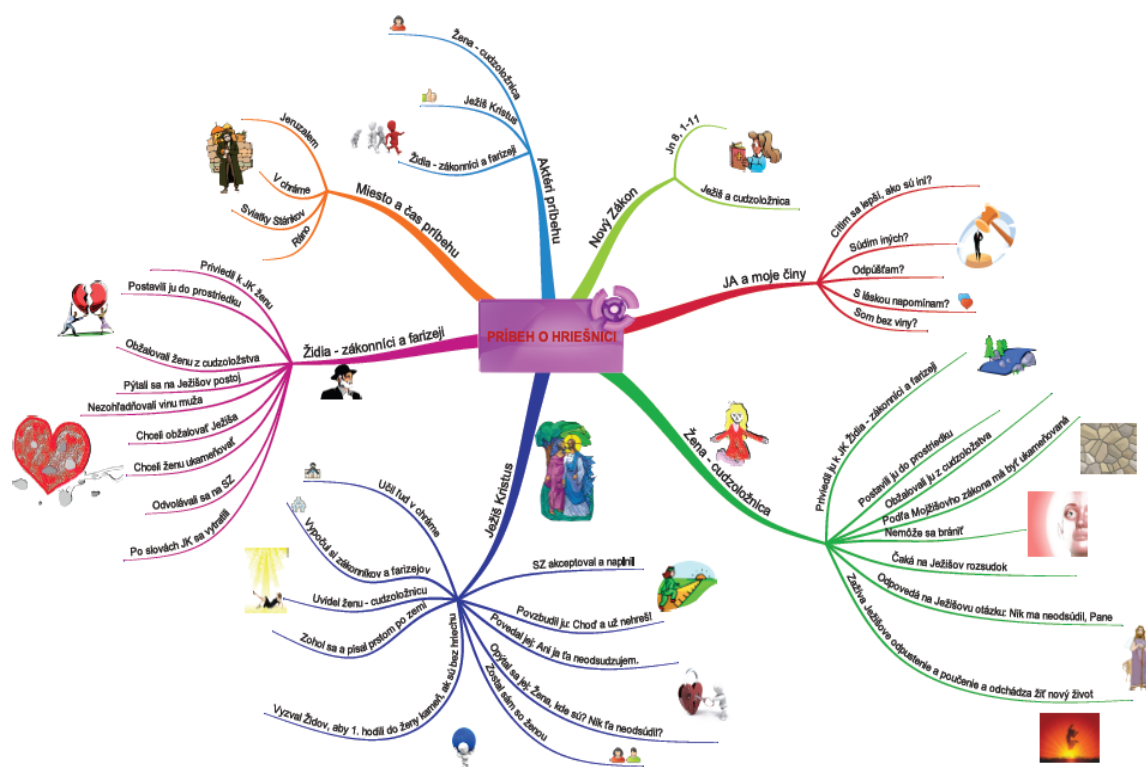
Obrázok 3 Závislosti

Prameň: Vlastný návrh

Téma Závislosti, je tretou podtémou tematického celku Sloboda. Pri predchádzajúcej myšlienkovj mape sme si mohli všimnúť, že závislosť bola priradená k obidvom podvetvám hlavnej vetvy s názvom: „Odkiaľ vychádza“. V tejto mape uvidíme, aké sú príčiny jej vzniku. Ale ešte predtým jedna zo šiestich vetiev odpovie na otázku, čo to vlastne závislosť je. Pomocou červenej vetvy zmapujeme druhy závislostí. Prerušovanými oblúkmi ich rozdelíme na dve skupiny: látkové a nelátkové. Medzi látkové závislosti patria napríklad: drogová závislosť, alkoholizmus a užívanie tabakových výrobkov. Medzi nelátkové závislosti patrí napríklad: workoholizmus, gamblerstvo, sexuálna závislosť, PC, TV, mobilománia. Najviac rozvetvenou je oranžová hlavná vetva, ktorá má názov Príčiny. Zistíme, že dôvodov na vznik závislosti je viacero a u mnohých ľudí závislosti kombinujú. Na človeka vplyva rodina, okolie, zlomové situácie, genetika a iné. Vo fialovej vetve si poukážeme na dôsledky závislostí, medzi ktoré patrí napríklad rozpad rodiny, strata práce, strata bývania, poškodenie zdravia... Dá sa človeku pomôcť? Na to odpovedáme pomocou modrej vetvy, ktorá rozdeľuje pomoc na pomoc cez prirodzené a na pomoc cez nadprirodzené prostriedky. Posledná - tmavozelená vetva nám predstaví tri spôsoby, ako sa dá preventívne pôsobiť.

V mape je využité vkladanie obrázkov cez funkciu Images, vkladanie ikon cez funkciu Icons a maľovanie cez funkciu Insert Sketch. Mapa korešponduje s PL Závislosti.

Tematický celok: Sloboda. Ježiš a Mária Magdaléna

Obrázok 4 . Ježiš a Mária Magdaléna

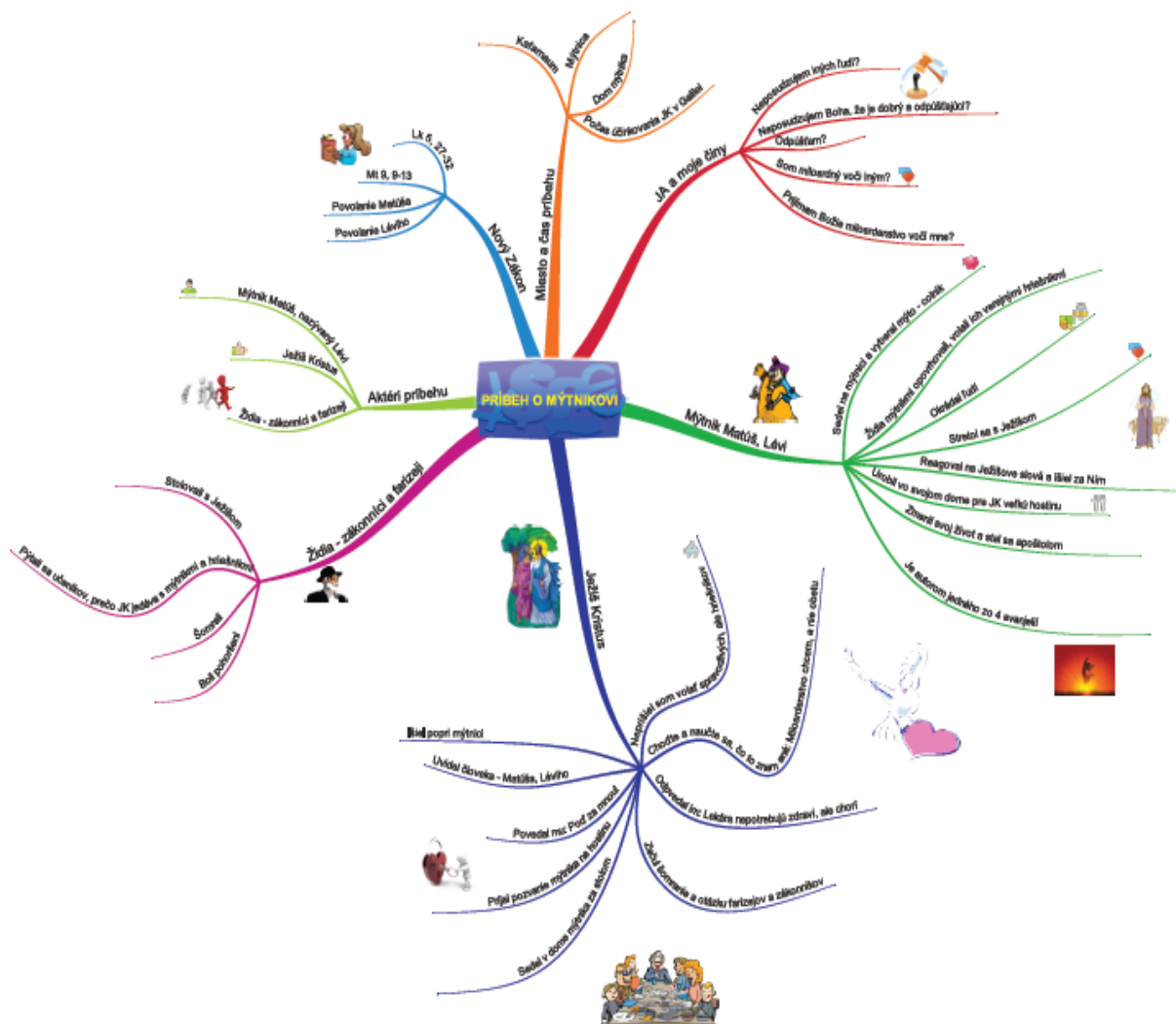
Prameň: Vlastný návrh

Štvrtá myšlienková mapa má názov Ježiš a Mária Magdaléna. Patrí do tematického celku Sloboda. Po teoretických úvahách o slobode, otroctve a závislostiach sa dostávame k príbehu zo Svätého písma – Nového zákona. Ide o príbeh ženy, ktorá trpela závislosťou srdca a svojho tela – živila sa prostitúciou. Sedem vetiev nám pomáha podrobne prerozprávať dej a rozmýšľať nad tým, ako riešil závislosť u iných ľudí sám Ježiš Kristus. Svetlozelená vetva nás privedie na miesta vo Svätom písme, na ktorých sa daný príbeh odohráva. Pri čítaní Svätého písma sa používajú skratky jednotlivých kníh Starého a Nového zákona. Jn = Evanjelium podľa Jána, Mk = Evanjelium podľa Marka, Lk = Evanjelium podľa Lukáša, Mt = Evanjelium podľa Matúša (Sväté písma Starého i Nového zákona, 1996). Svetlomodrá vetva vymenuje aktérov príbehu a oranžová miesto a čas, kedy sa príbeh odohral. Nasledujúce tri vetvy prerozprávajú celý dej z pohľadu hlavných aktérov: fialová vetva opisuje správanie sa farizejov a zákonníkov v príbehu, tmavomodrá poukazuje na konanie Ježiša Krista a tmavozelená vetva opisuje pozíciu hriešnej ženy. Červená vetva dáva bodku za celým príbehom a otázkami konfrontuje náš život so životom farizejov a hriešnice.

Myšlienková mapa je vhodná do všetkých fáz vyučovacej hodiny. Záleží len na učiteľovi, do ktorej fázy s mapou vstúpi – či ju budú tvoriť všetci – aj žiaci a vtedy sa začne tvoriť už v motivačnej fáze, alebo ju vytvorí učiteľ vo fáze expozičnej na tabuli, alebo im mapu rozdá už vytlačenú na papieri.

Myšlienková mapa je upevnená pracovným listom Ježiš a Mária Magdaléna.

Tematický celok: Sloboda. Ježiš a mýtnik Matúš

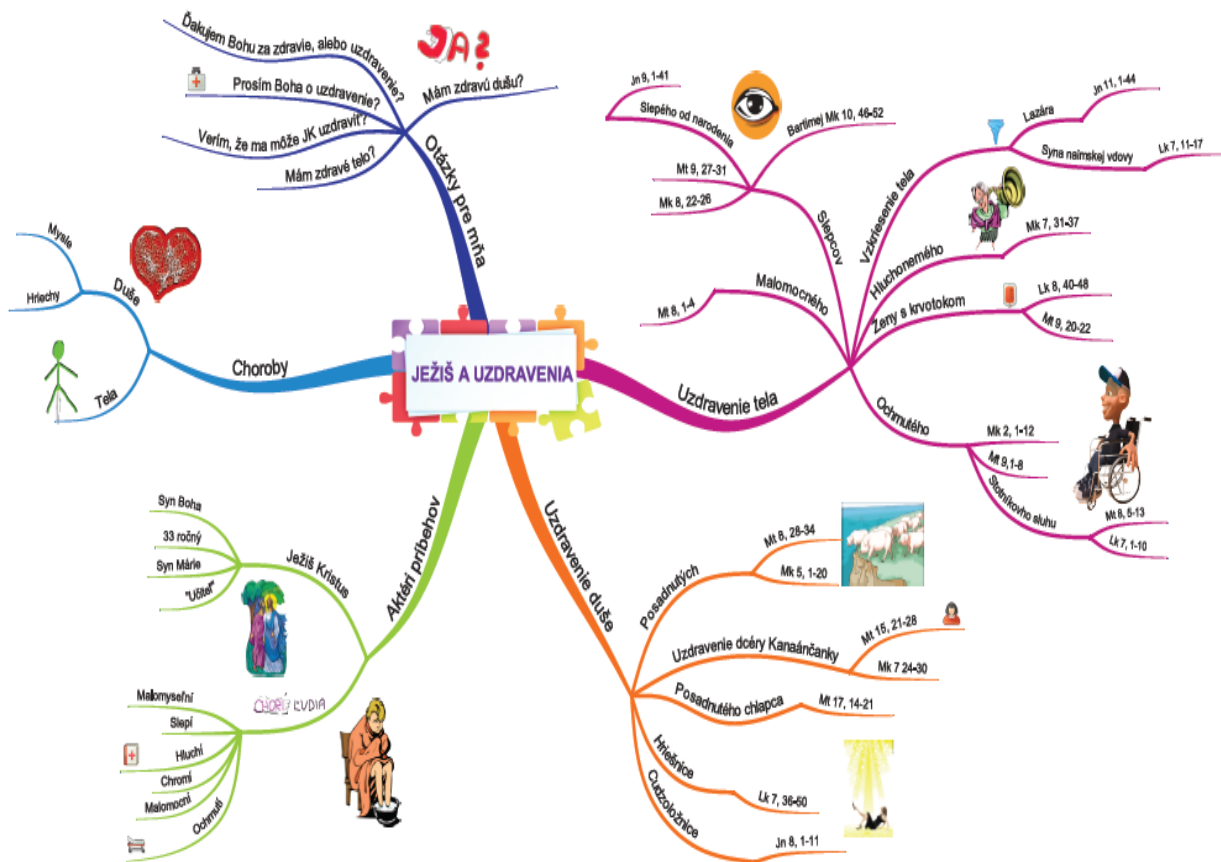
Obrázok 5 Ježiš a mýtnik Matúš

Prameň: Vlastný návrh

Piatou podtémou tematického celku Sloboda je podtéma s názvom: Ježiš a mýtnik Matúš. Myšlienková mapa je urobená rovnakým spôsobom, ako predchádzajúca mapa. Pozostáva zo siedmich hlavných vetiev: svetlomodrá vymedzuje súradnice príbehu v Novom Zákone (Matúš a Lévi je meno pre tú istú osobu). Oranžová sa sústreďuje na miesto a čas príbehu, svetlozelená popisuje aktérov príbehu. Fialová vetva rozpráva o skutkoch farizejov a zákonníkov v konkrétnom príbehu a tmavomodrá o postoji Ježiša Krista voči ich šomraniu. Z úst Ježiša zaznieva odkaz: „Lekára nepotrebujú zdraví, ale chorí. Choďte a naučte sa, čo to znamená: Milosrdnosť chcem, a nie obeť. Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov” Mt 9, 9-13 (Sväté písmo Starého i Nového zákona, 1996, s. 2149). Červená vetva je opätovným nastavením zrkadla pre naše skutky.

Myšlienková mapa korešponduje s pracovným listom Ježiš a mýtnik Matúš.

Tematický celok: Sloboda. Povolanie k slobode, Ježiš a uzdravenia

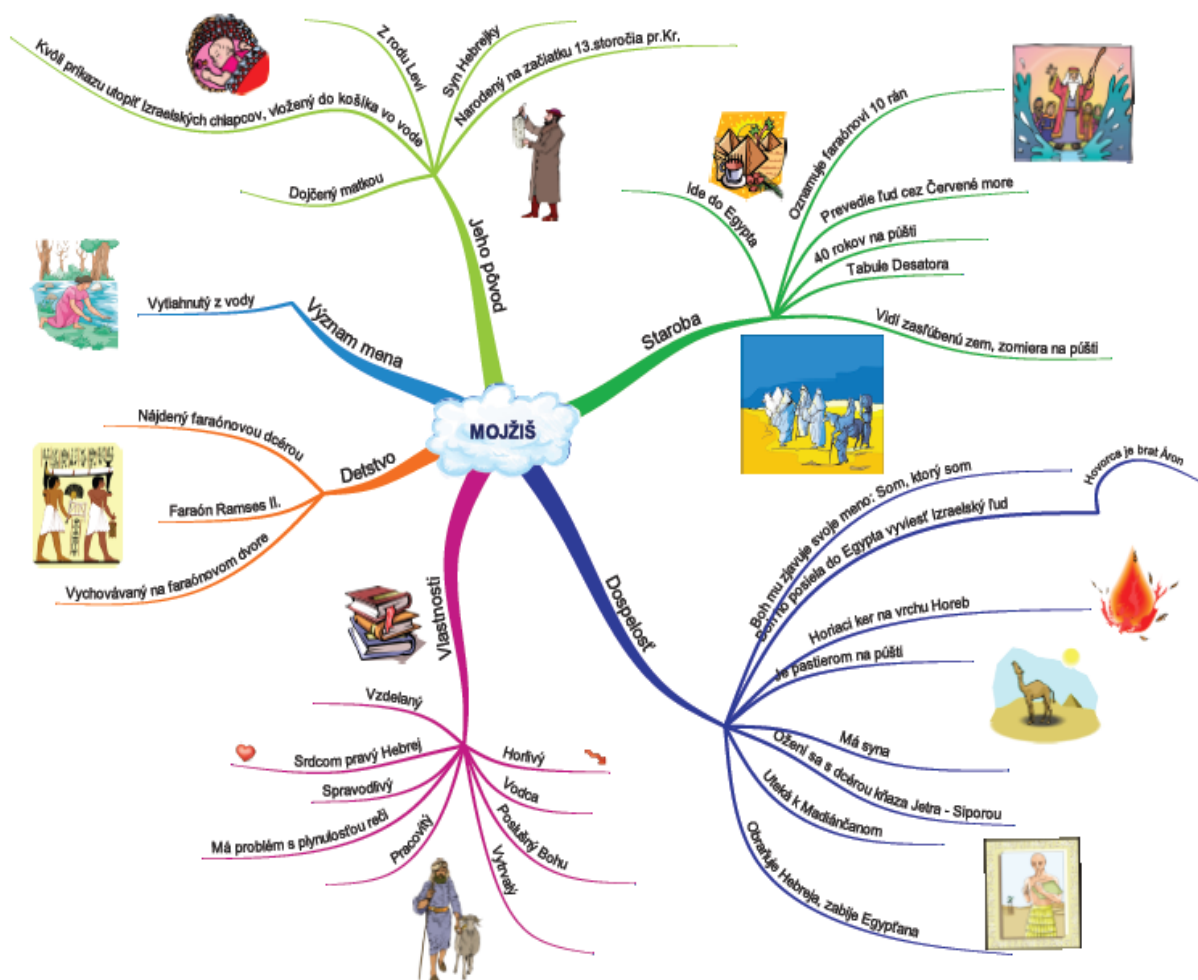
Obrázok 6 Povolanie k slobode, Ježiš a uzdravenia

Prameň: Vlastný návrh

Šiesta myšlienková mapa: Povolanie k slobode, Ježiš a uzdravenia, ukončuje Prvý tematický celok 8. ročníka ŠZŠ v predmete Náboženská výchova. Je pokračovaním vnímania postojov Ježiša Krista k ľuďom trpiacim – chorým a dokonca aj mŕtvym. Voči všetkým týmto ľuďom má Ježiš Kristus otvorené srdce. Téma je vyťahnutá do piatich hlavných vetiev: Svetlomodrá vetva sa zamýšľa nad otázkou bytia človeka a rozdeľuje choroby na choroby duše a choroby tela. Zelená vetva rozdeľuje aktérov príbehov. Sú nimi Ježiš Kristus a chorí ľudia. Fialová vetva hľadá vo Svätom Písme – v Novom Zákone miesta, kde došlo k uzdraveniu človeka Ježišom Kristom. Nájdené miesta spolu s deťmi rozdelíme na podvetvy. Kľúčom na rozdelenie bude druh choroby, ktorú Ježiš uzdravil. Tak nám vznikne 6 podvetiev: uzdravenie ochrnutého, ženy s krvotokom, hluchonemého, slepého, malomocného a vzkriesenie tela. Rovnakým spôsobom rozvetvíme oranžovú vetvu: uzdravenie duše. Ježiš vyliečil posadnutých, hriešnych a závislých. Tmavomodrou vetvou sa pozrieme do nášho srdca.

Tému si upevníme v pracovnom liste Povolanie k slobode, Ježiš a uzdravenia.

Tematický celok: Sloboda človeka. Mojžiš

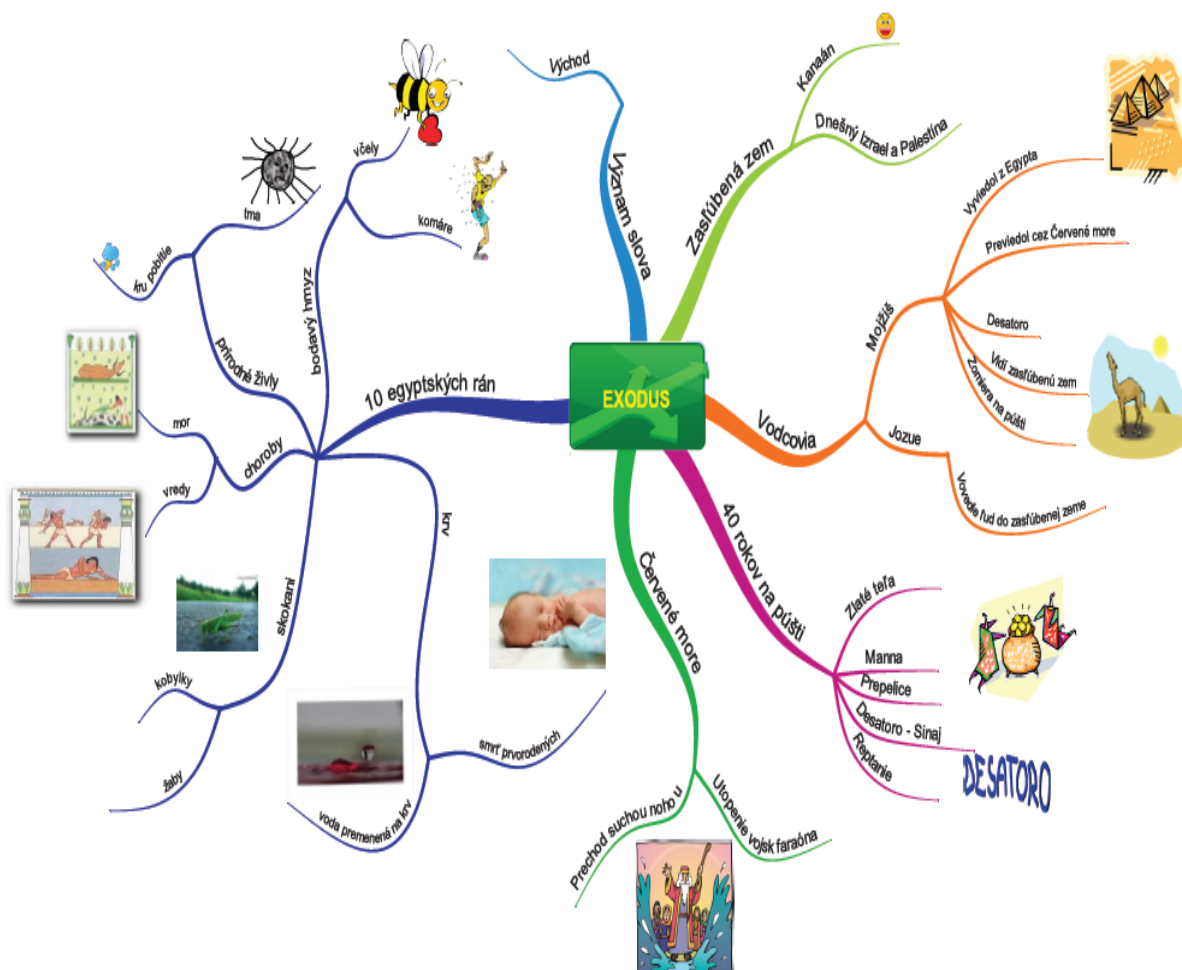
Obrázok 7 Mojžiš

Prameň: Vlastný návrh

Témou Mojžiš začíname 2. tematický celok ôsmeho ročníka špeciálnej základnej školy v predmete Náboženská výchova. Jeho názov je: Sloboda človeka. Pre 2. tematický celok je vyhradených 8 tém: Mojžiš, Exodus - cesta k slobode, Hranice slobody – Desatoro, Sexuálna závislosť, Patologické hráčstvo, Závislosť – TV, PC, mobil, Závislosť na majetku, Alkohol, drogy. Kvôli určenému rozsahu práce OPS, ponúkame iba štyri z ôsmich tém 2. tematického celku. Sú to tieto témy: Mojžiš, Exodus – cesta k slobode, Hranice slobody – Desatoro a Závislosť – TV, PC, mobil.

Z Nového Zákona sa na tri vyučovacie hodiny preniesieme do Starého Zákona. Konkrétne do obdobia, kedy bol národ Izraela zotročený v Egypte. V téme Mojžiš sa budeme venovať tejto Biblickej postave. V motivačnej časti hodiny vypracujeme pracovný list Mojžiš. Pomocou tajničky si zopakujeme dosiaľ prebraté učivo a výsledok tajničky nám prezradí význam slova – mena Mojžiš. V tej chvíli pristúpime k tvorbe myšlienkovvej mapy, v ktorej môžeme zhrnúť informácie o Mojžišovi do šiestich vetiev: Mojžišov pôvod, význam jeho mena, detstvo, dospelosť, staroba a vlastnosti Mojžiša.

Tematický celok: Sloboda človeka. Exodus – cesta k slobode

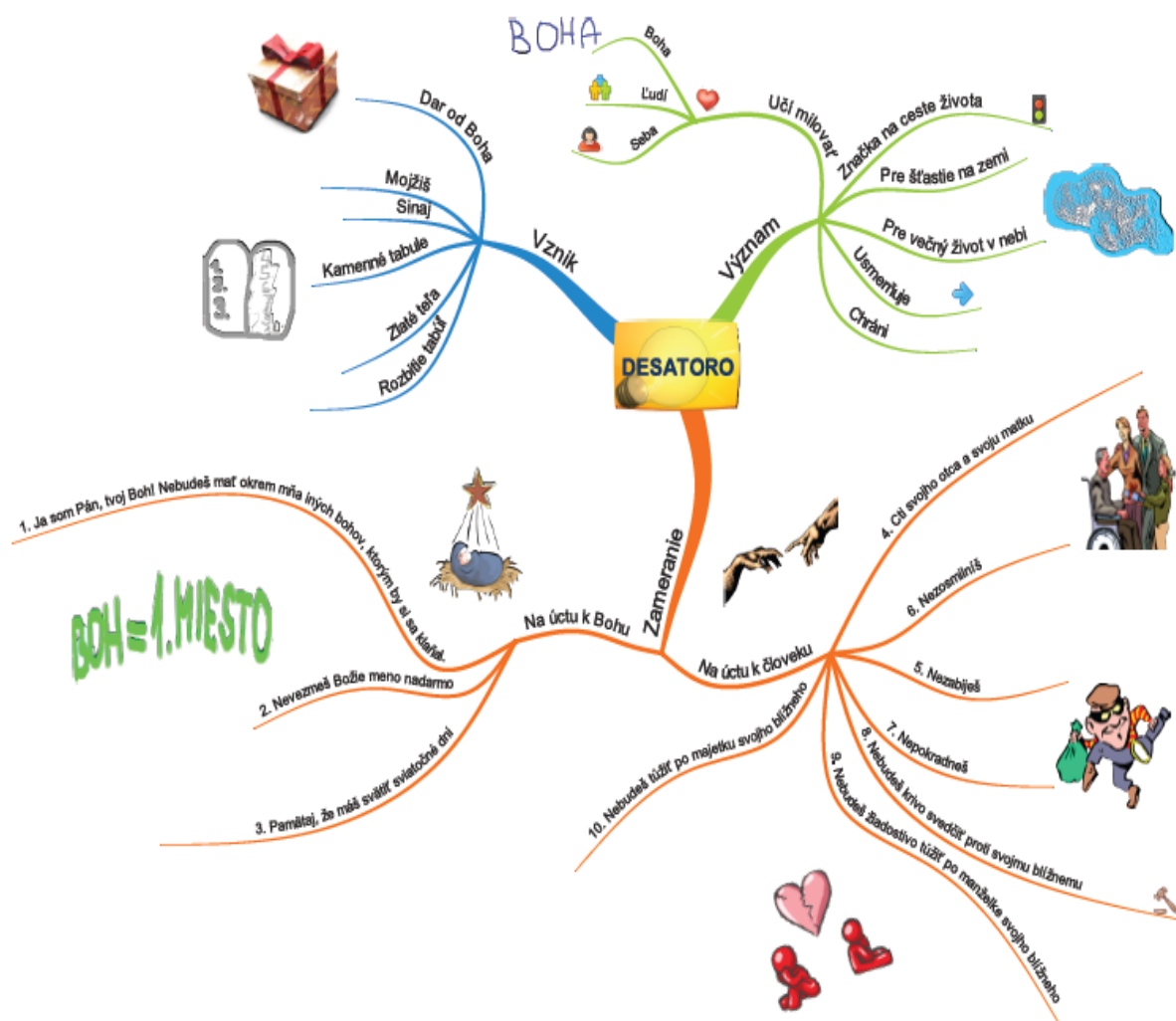
Obrázok 8 Exodus – cesta k slobode

Prameň: Vlastný návrh

Druhou témou tematického celku Sloboda človeka je téma: Exodus – cesta k slobode. Téma je bohatá na príbehy, určite by bolo vhodné rozdeliť ju aj na dve vyučovacie hodiny. V motivačnej fáze si pomocou zbaľovania a rozbaľovania vetiev môžeme zopakovať príbeh o Mojžišovi z minulej hodiny a vytvárať novú myšlienkovú mapu s názvom Exodus. V úvode si napríklad v svetlomodrej vetve vysvetlíme význam tohto slova. Spolu s tmavomodrou vetvou si prerozprávame príbeh o vyslobodení ľudu Izraela z Egypta a pokúsime sa rozdeliť 10 egyptských rán podľa spoločných znakov na 5 podvetiev: bodavý hmyz, prírodné živly, choroby, skokani, krv. Žiaci a aj učitelia si ich tak lepšie zapamätajú. Tmavozelená vetva rozpráva o prechode cez Červené more suchou nohou a fialová vetva o udalostiach na púšti počas 40 rokov. Oranžová nám prezradí mená vodcov ľudu Izraela putovaním púšťou a svetlozelená vetva nám predstaví zaslúbenú zem Kanaán. Ak sa nám nepáčia farby vetiev, môžeme si ich vďaka programu kedykoľvek zmeniť. Hrúbku čiar a veľkosť písma nám program automaticky nastavuje podľa dôležitosti vetvy.

Pracovným listom Exodus – cesta k slobode si preveríme, čo si žiaci z témy zapamätali. Myšlienkovú mapu môžeme oživiť zvukmi žiab a cvrčkov cez funkciu zvuky.

Tematický celok: Sloboda človeka. Hranice slobody – Desatoro

Obrázok 9 Hranice slobody – Desatoro

Prameň: Vlastný návrh

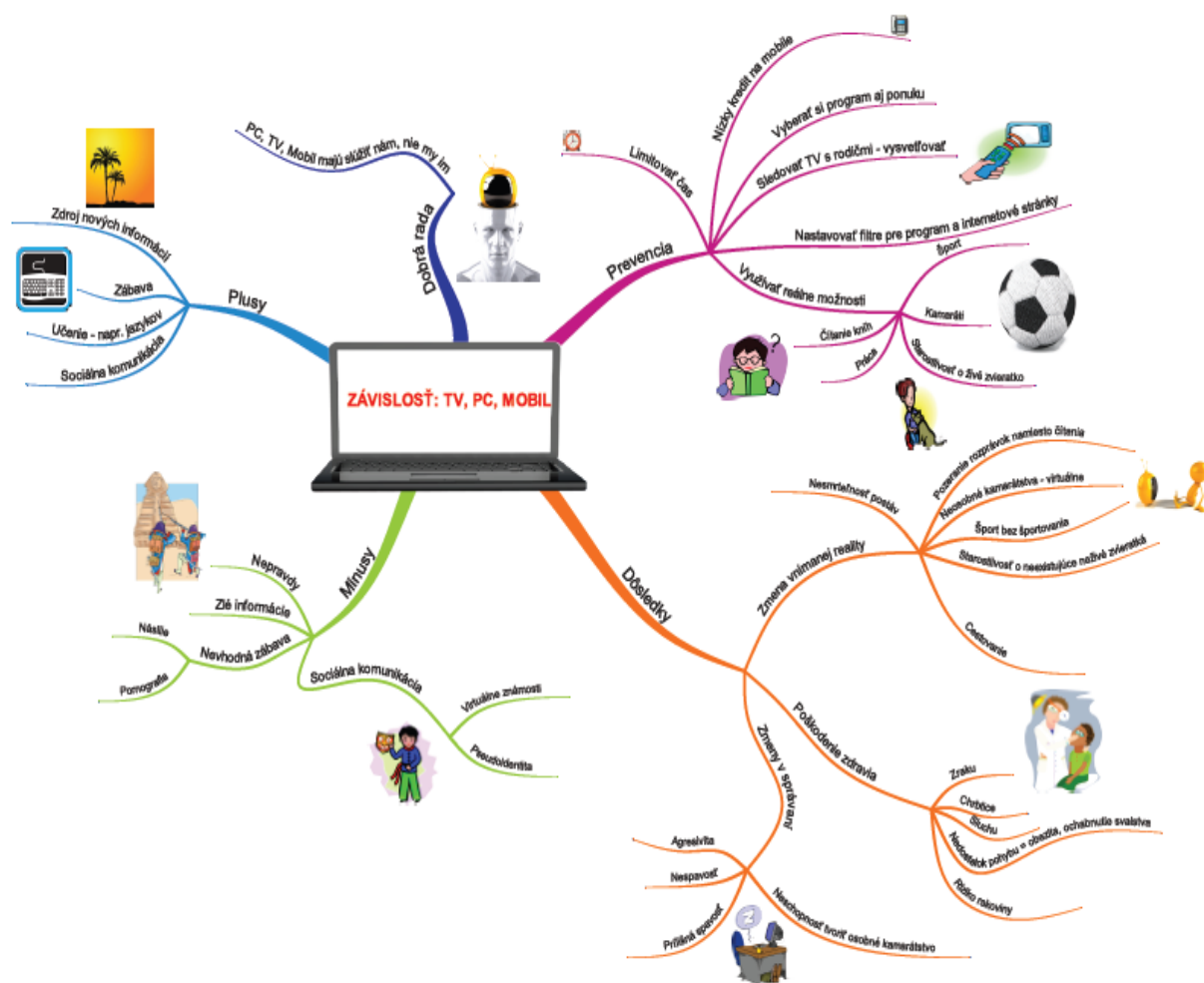
Centrálnou témou 2. tematického celku Sloboda človeka, je téma Hranice slobody – Desatoro. Desatoro je zásadným princípom etiky židovstva a kresťanstva. Je cestou z otroctva hriechu. Myšlienkovú mapu na túto tému môžeme rozdeliť na tri časti.

V prvej vetve rozoberieme so žiakmi vznik Desatora. Zistíme komu a kde daroval Boh dve kamenné tabule, na ktorých boli zapísané prikázania rukou samého Boha. Prerozprávame príbeh o zlatom teľati a rozbití tabúľ.

V druhej časti – v našom prípade ju zobrazuje oranžová vetva – si rozdelíme desať prikázaní na dve časti podľa toho, na koho sú zamerané. Či hovoria o úcte k Bohu alebo o úcte k človeku. Tak sa dozvieme, že prvé tri prikázania sú zamerané na Boha a ďalších sedem na človeka. V poslednej – zelenej vetve porozmýšľame o význame Desatora v našom živote. V myšlienkovvej mape môžeme opäť využiť všetky funkcie na zatraktívnenie mapy.

Vo fixačnej fáze vyučovacej hodiny vypracujeme pracovný list Hranice slobody – Desatoro. Dozvieme sa z listu na akom vrchu Boh rozprával s Mojžišom a rozčleníme si jednotlivé prikázania podľa zamerania.

Tematický celok: Sloboda človeka. Závislosť - TV, PC, mobil

Obrázok 10 Závislosť - TV, PC, mobil

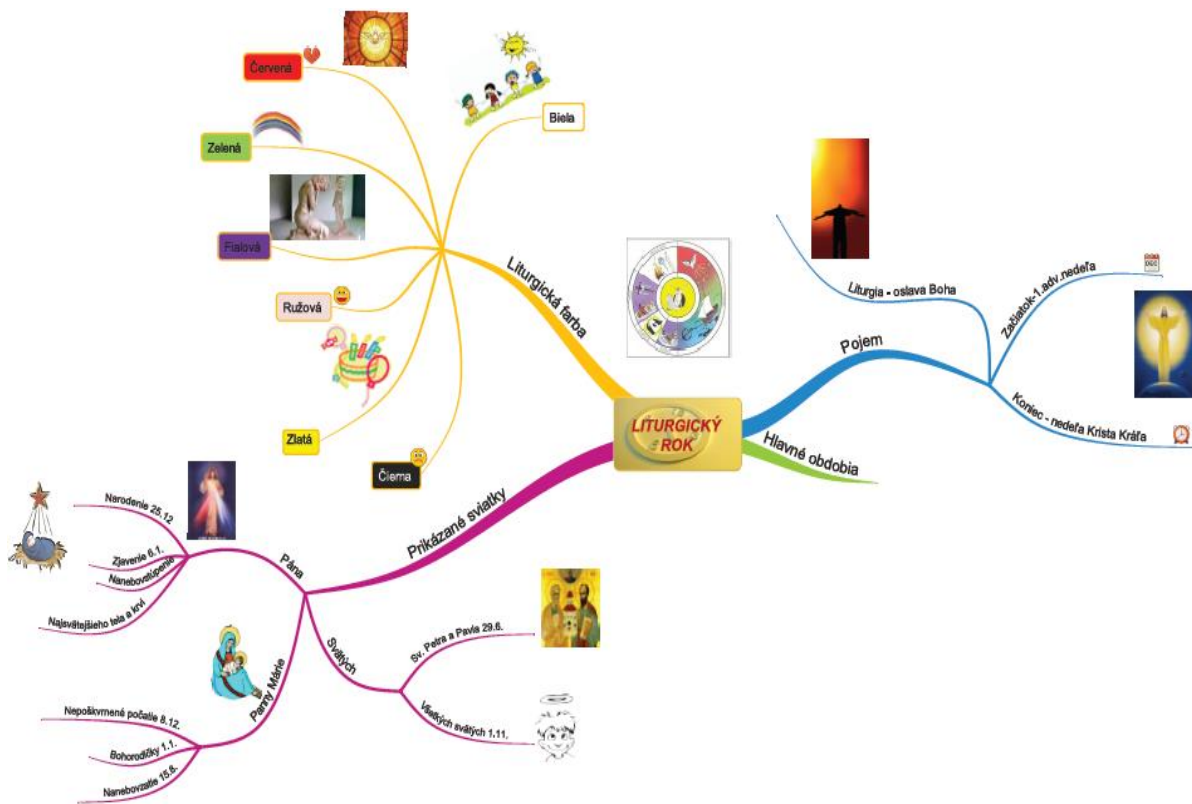
Prameň: Vlastný návrh

Téma Závislosť – TV, PC, mobil, je poslednou nami predstavenou témou 2. tematického celku Sloboda človeka pre ôsmy ročník špeciálnej základnej školy v predmete Náboženská výchova. Myšlienková mapa nám predstaví jednu z nelátkových závislostí, ktorá je pre žiakov najdostupnejšia.

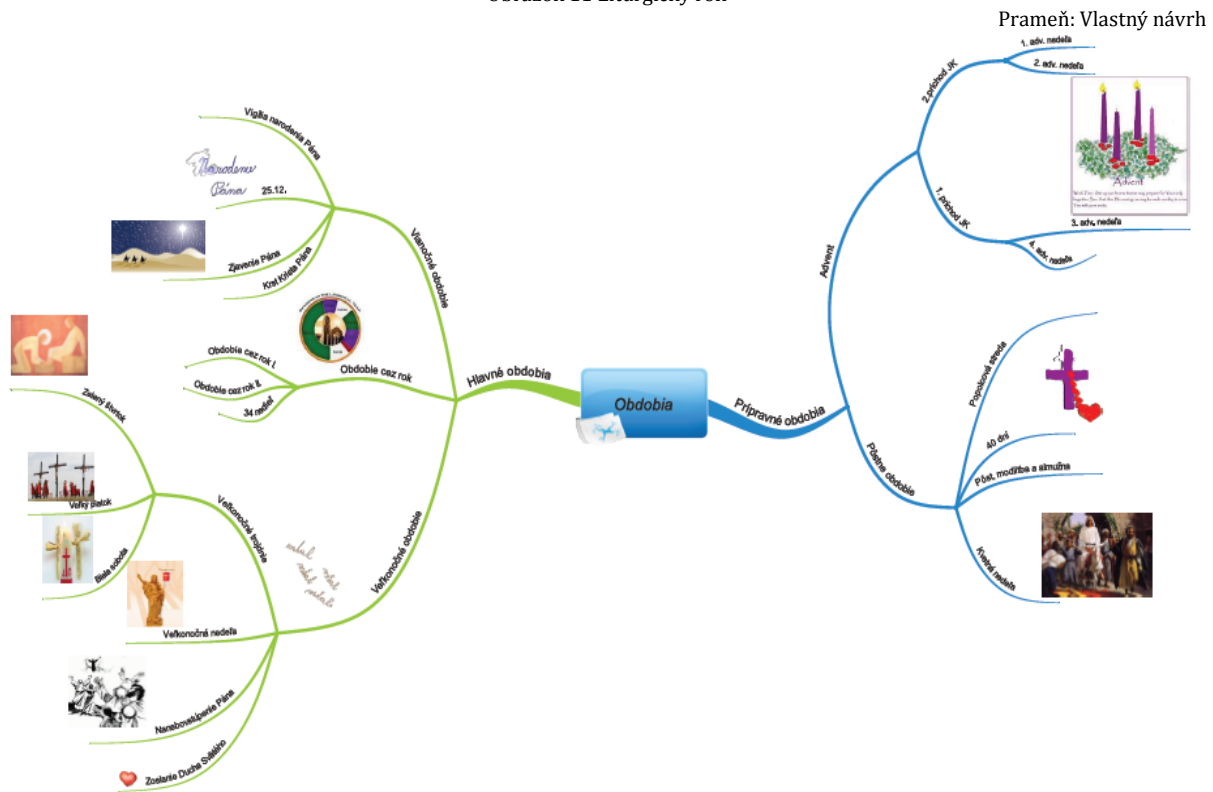
Motivačnú fázu môžeme vyplniť vypracovávaním prvej, druhej a tretej úlohy pracovného listu Závislosť – TV, PC, mobil. Prvá úloha nám predstaví skutočný príbeh chlapca závislého na počítači. Druhá a tretia úloha budú základom pre vypracovanie myšlienkového mapy. Mapu bude tvoriť päť hlavných vetiev. Dve vetvy – svetlomodrá a zelenú vypracujeme na základe pracovného listu. Po ich načrtnutí porozmýšľame o dôsledkoch závislosti na PC, TV a mobile. Poukážeme si na zmenu vnímanej reality, na poškodenie zdravia a na zmeny v správaní. Fialová vetva nám ponúkne informácie, ako sa pred závislosťou môžeme chrániť. Niektoré činnosti prevencie zvládnu deti samé, niektoré spolu s pomocou rodiča. V závere si predstavíme dobrú radu: PC, TV, mobil majú slúžiť nám, nie my im.

Vo fixačnej fáze vyučovacej hodiny vypracujeme štvrtú úlohu pracovného listu.

Tematický celok: Doplnková téma. Liturgický rok

Obrázok 11 Liturgický rok

Obrázok 12 Obdobia liturgického roka

Prameň: Vlastný návrh

Prameň: Vlastný návrh

Téma Liturgický rok je témou doplnkovou. Vyučuje sa v prvom polroku školského roka. Keďže je to téma ústredná, ponúkame ju aj vo forme myšlienkovkej mapy. Vzhľadom na obšírnosť témy liturgického roka sme mapu rozdelili na dve časti. Prvá časť je charakteristikou pojmov. Druhá časť predstavuje základné obdobia liturgického roka.

V prvej myšlienkovkej mape rozoberáme so žiakmi význam slova Liturgia. Mapu môžeme obohatiť o hlasovú nahrávku Žalmu vyjadrujúceho význam slova liturgia – čiže oslava – cez funkciu mikrofónu. Vysvetlíme si pojem kalendárneho, školského a liturgického roka a zaznačíme do myšlienkovkej mapy začiatok a koniec liturgického roka.

Prejdeme plynule na tvorbu druhej myšlienkovkej mapy - podmapy, aby sme si vysvetlili rozdelenie liturgických období. Zelenou vetvou označíme hlavné obdobie, ktoré sa delí na tri časti: dve hlavné obdobia oslavy Boha – Vianoce a Veľkú noc a Obdobie cez rok. Vysvetlíme žiakom, že na každý sviatok je nutná príprava, aby bola slávnosť vydarená. Aj na hlavné obdobia oslavy Boha sa musíme pripraviť. Slúžia nám na to obdobia, ktoré nazývame prípravné. Na Vianoce sa pripravujeme Adventom, ktorý trvá 4 týždne a na Veľkú noc Pôstom, ktorý trvá 40 dní. Do myšlienkovkej mapy si môžeme vložiť obrázky symbolizujúce jednotlivé liturgické obdobia, napríklad adventný veniec so štyrmi sviecami alebo kríž. K jednotlivým obdobiam môžeme priradiť aj nahrávku piesní z daného liturgického obdobia cez funkciu internetových zdrojov.

Po vysvetlení hlavných období sa vrátíme k hlavnej mape a venujeme sa liturgickým farbám. Objasníme si ich význam a odkaz a mapu doplníme obrázkami vyjadrujúcimi jednotlivé farby. Poslednou vetvou – v našom prípade fialovou, je vetva, ktorá nám predstavuje jednotlivé prikázané sviatky. Tie rozdelíme na tri časti: - sviatky Pána Ježiša, sviatky Panny Márie a sviatky svätých.

Vo fixačnej fáze vypracujeme pracovný list Liturgický rok. Zopakujeme si v ňom, čo je to liturgia, ako sa volajú základné obdobia liturgického roka, čo je symbolom Adventu a Pôstu a ktoré farby patria medzi liturgické farby.

Všetky myšlienkové mapy vytvorené v programe iMindMap môžeme kedykoľvek dopĺňať o nové poznatky. Práca s nimi je pre deti i pre učiteľa hrou. Naše vyučovacie hodiny sú toho dôkazom.

4 PRACOVNÉ LISTY NA NÁBOŽENSKÚ VÝCHOVU PRE 8. ROČNÍK ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

Účinnosť edukačného procesu závisí nielen od odbornopedagogických schopností a tvorivosti pedagóga, ale taktiež od vhodného použitia didaktickej techniky a učebných pomôcok (Žáčok, Schlarmanová, 2004). Z doterajšej praxe potvrdzujeme, že pracovné listy patria medzi najviac používané a prospešné učebné pomôcky. Keďže na hodinách Náboženskej výchovy absentuje učebnica – ako základný učebný zdroj, pracovné listy sú tu nevyhnutnosťou. Pri ich tvorbe a zostavovaní by malo platiť niekoľko zásad:

- Obsah PL musí byť zosúladený s cieľmi, obsahom a vedeckým poznaním,
- PL musí zohľadňovať vekové osobitosti a možnosti žiakov – má byť primeraný,
- PL majú žiaka motivovať, aktivizovať, podnecovať k samostatnosti, sebakontrolu,
- PL majú ponúkať riešenia problémov a aplikovať teóriu do praxe,
- úloha v PL má byť formulovaná stručne a jasne, otázky majú byť otvorené, aby žiakov neobmedzovali, ale umožnili im rozmyšľať a tvorivo sa prejavovať,
- mali by obsahovať dostatok obrazových prostriedkov a typov hier, napríklad tabuľky, obrázky, schémy, fotografie, doplnovačky, osemsmerniky, bludiská..., (Žáčok, Schlarmanová, 2004).

Pracovné listy musia spĺňať vzhľadom na žiaka tieto funkcie:

- motivačnú funkciu – PL majú byť metodicky a didakticky precízne spracované, aby boli pre žiakov zaujímavé a motivovali ich,
- aplikačnú funkciu – mali by poukazovať na aplikáciu učiva v reálnom živote, mali by uvádzať príklady zo života,
- inovačnú funkciu – PL by mali žiakovi ponúkať najnovšie informácie z odborných zdrojov,
- regulačnú funkciu – učivo v PL by malo mať logickú nadväznosť,
- komunikačnú funkciu – PL by mal cez dopĺňanie textu, podčiarkovanie, spájanie slov, diskutovanie, vyjadrovanie myšlienok rozvíjať komunikáciu žiakov,
- kontrolnú funkciu – PL by mal žiakovi prostredníctvom textu a primeraných otázok umožňovať kontrolu výsledkov,
- integračnú funkciu – v PL by sa mali uplatňovať medzipredmetové vzťahy a priezovné témy (Suchožová, 2010).

4.1 Súbor pracovných listov

V práci ponúkame pracovné listy pre žiakov ôsmeho ročníka špeciálnej základnej školy – A variantu, teda pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia. Práca obsahuje jedenásť pracovných listov, ktoré tematicky korešpondujú s obsahom vzdelávania pre ôsmy ročník špeciálnej základnej školy. Následnosť listov je v súlade s vypracovaným TVVP. Kvôli určenému rozsahu práce OPS ponúkame iba pracovné listy pre prvý polrok školského roka. Zahŕňajú tematický celok Sloboda a časť tematického celku Sloboda človeka. Ich cieľom je žiaka motivovať, rozvíjať jeho komunikáciu, jazykovú zručnosť a zručnosť v čítaní a písaní. Pri práci s pracovnými listami budú žiaci potrebovať farbičky a písacie potreby. V úvode práce sme uviedli, že pracovné listy odporúčame používať v dvoch fázach vyučovacej hodiny. Prvú úlohu v pracovnom liste vo fáze motivačnej a ďalšie úlohy vo fixačnej fáze vyučovacej hodiny. K pracovným listom odporúčame používať aj myšlienkové mapy.

Tematický celok: SLOBODA

CHÁPANIE SLOBODY

Nové pojmy: Sloboda. Slobodná vôľa.

1. Dopln do textu slová: rozum, slobodná vôľa, láskou, Bohu, ľuďom, slobodní, šťastní

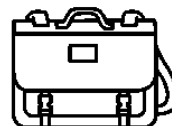
V každej chvíli nášho života sa pre niečo rozhodujeme. Pomáha nám pri tom a Dôležité je, aby naše rozhodnutia boli správne. Každý náš skutok má byť robený s k a k Tak budeme naozaj a

2. Podčiarkni, ktoré z uvedených slov vyjadrujú slobodu.

Vojna	Výlet	Šport	Učenie sa	Hlad	Drogy
-------	-------	-------	-----------	------	-------

3. Sloboda sa prejavuje v mnohých oblastiach nášho života. Prirad' šípkou k jednotlivým oblastiam správne obrázky. Obrázky vyfarbi.

Náboženská sloboda

Sloboda cestovania

Sloboda rozhodovania

Obrázok 13 Sloboda

Prameň: Boardmaker

Tematický celok: SLOBODA

OTROCTVO ČLOVEKA

Nové pojmy: Otroctvo. Úžera. Diktatúra. Konzumizmus. Eutanázia. Antikultúra. Workoholizmus. Gamblerstvo.

1. Pozorne si prečítaj nasledujúci text:

„Ved' skrze vieru v Kristovi Ježišovi ste všetci Božími synmi. Lebo všetci, čo ste pokrstení v Kristovi, Krista ste si obliekli. Už niet Žida ani Gréka, niet **otroka** ani slobodného, niet muža a ženy, lebo vy všetci ste jeden v Kristovi Ježišovi.“ Gal 3, 26-28 (Sväté písmo Starého i Nového zákona, 1996, s. 2438)

„Pretože ste synmi, poslal Boh do našich srdc Ducha svojho Syna a on volá: „Abba, Otče!“ A tak už nie si **otrok**, ale syn.“ Gal 4, 6-7 (Sväté písmo Starého i Nového zákona, 1996, s. 2438)

2. Všimni si vyznačené slová a prepíš ich:

3. Každý z nás môže byť otrokom svojich zlých rozhodnutí a myslenia, otrokom svojich hriechov. Napíš opak – teda dobré skutky k jednotlivým hriechom:

Klamstvo /		Nenávisť /		Kritizovanie /	
Lenivosť /		Bitie sa /		Odvrávanie rodičom /	

4. Aj obyčajné veci nás môžu urobiť otrokmi. Porozmýšľaj a zakrúžkuj, po ktorých veciach najviac túžiš:

Obrázok 14 Otroctvo

Prameň: Boardmaker

Tematický celok: SLOBODA

ZÁVISLOSTI

Nové pojmy: Závislosť. Mobilománia. Šikana.

1. Pozorne si prečítaj nasledujúci text:

Nutkanie a činnosť, ktorá obmedzuje normálne fungovanie človeka sa nazýva závislosť. Látka, alebo činnosť sa stáva pre človeka „drogou“. Pri príjme „drogy“ človek zažíva slasť, pri jej vynechaní nastupujú nepríjemné telesné a duševné príznaky. Závislosť rozdeľujeme na dve skupiny – látkovú a nelátkovú. Medzi látkovú závislosť zaraďujeme: alkoholizmus, drogovú závislosť a užívanie tabakových výrobkov. Medzi nelátkovú závislosť zaraďujeme: závislosť na PC, TV, mobilomániu, sexuálnu závislosť, gamblerstvo, čiže chorobné hráčstvo a workoholizmus, teda prehnajú závislosť na práci.

2. Označ krížikom správnu odpoveď:

- Závislosť obmedzuje fungovanie človeka Áno Nie
- Pri vynechaní drogy nastupujú nepríjemné telesné a duševné príznaky Áno Nie
- Závislosť na PC, TV patrí medzi látkovú závislosť Áno Nie
- Závislosť na alkohole, droge a tabakových výrobkoch patrí medzi nelátkovú závislosť Áno Nie

3. Zakrúžkuj nadprirodzené prostriedky používané pri liečení závislosti:

Obrázok 15 Liečba závislosti

Prameň: Boardmaker

Tematický celok: SLOBODA

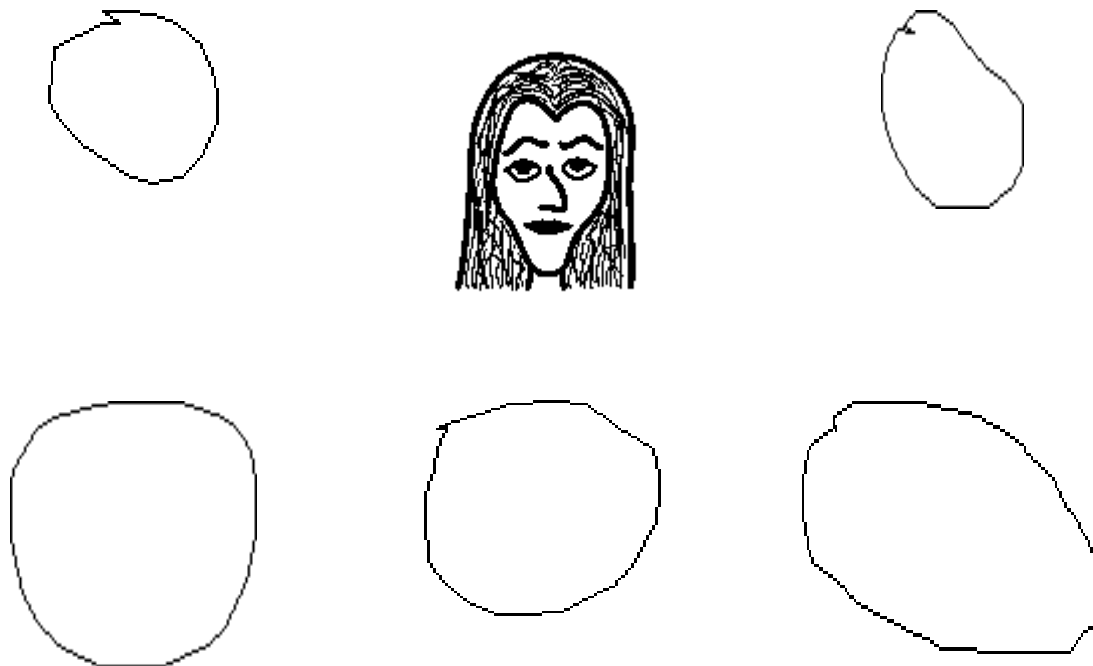
JEŽIŠ A MÁRIA MAGDALÉNA

Nové pojmy: Zákonníci. Farizeji. Cudzoložnica.

1. Dopln do textu slová: ženu, ukameňovať, hriechu, vytrácali, neodsudzujem, nehreš

„Tu zákonníci a farizeji priviedli pristihnutú pri cudzoložstve, postavili ju do prostriedku a povedali mu: „Učiteľ, túto ženu pristihli priamo pri cudzoložstve. Mojžiš nám v zákone nariadil takéto ženy Čo povieš ty?“ Ale to hovorili, aby ho pokúšali a mohli ho obžalovať. Ježiš sa zohol a prstom písal po zemi. Ale keď sa ho neprestávali vypytovať, vzpriamril sa a povedal im: „Kto z vás je bez, nech prvý hodí do nej kameň.“ A znovu sa zohol a písal po zemi. Ako to počuli, jeden po druhom – počnúc staršími – sa, až zostal sám so ženou, čo stála v prostriedku. Ježiš sa vzpriamril a opýtal sa jej: „Žena, kde sú? Nik ťa neodsúdil?“ Ona odpovedala: „Nik, Pane.“ A Ježiš jej povedal: „Ani ja ťa Chod' a už!““ Jn 8, 3-11 (Sväté písmo Starého i Nového zákona, 1996, s. 2286)

2. Vyfarbi obrázok hriešnej ženy a do kameňov napíš mená ľudí, ktorým si v živote ublížil. Vlastnými slovami popros Boha o odpustenie a uzdravenie rán.

Obrázok 16 Hriešnica

Prameň: Boardmaker

Tematický celok: SLOBODA

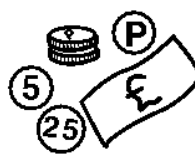
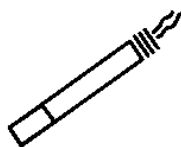
JEŽIŠ A MÝTNIK MATÚŠ

Nové pojmy: Mýtnik. Evanjelista. Milosrdenstvo.

1. Pozorne si prečítaj nasledujúci text – poznáš význam zvýraznených slov?

„Keď odtiaľ Ježiš odišiel, videl na mýtnici sedieť človeka menom Matúša a povedal mu: „Pod' za mnou!“ On vstal a išiel za ním. Keď potom Ježiš sedel v dome za stolom, prišli mnohí mýtnici a hriešnici a stolovali s ním a s jeho učeníkmi. Keď to videli farizeji, hovorili jeho učeníkom: „Prečo váš učiteľ jedáva s **mýtnikmi** a hriešnikmi?“ On to začul a povedal: „Lekára nepotrebujú zdraví, ale chorí. Choďte a naučte sa, čo to znamená: „**Milosrdenstvo** chcem, a nie obeť.“ Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov.““ Mt 9, 9-13 (Sväté písmo Starého i Nového zákona, 1996, s. 2149)

2. Matúš bol mýtnikom - colníkom, ktorý okrádal ľudí. Podčiarkni obrázok znázorňujúci Matúšovu závislosť:

Obrázok 17 Mýtnik

Prameň: Boardmaker

3. Ježiš videl Matúšovu slabosť. Neodsúdil ho, ale prijal pozvanie do jeho domu na veľkú hostinu. Na šomranie farizejov a zákonníkov odpovedal nižšie uvedenými slovami. Správne ich poukladaj do dvoch viet a vety zapíš:

Milosrdenstvo	obetu.	chcem,	a nie		
.....					
Neprišiel	spravodlivých,	hriešnikov.	som	ale	volať
.....					

Tematický celok: SLOBODA

POVOLANIE K SLOBODE, JEŽIŠ A UZDRAVENIA

Nové pojmy: Malomocenstvo. Vzkriesenie. Posadnutosť.

Obrázok 18 Telo a duša

Prameň: Boardmaker

Človek je bytosť zároveň telesná i duchovná. Kniha Starého zákona Genezis v druhej kapitole hovorí: „Pán, Boh, utvoril z hliny zeme človeka a vdýchol do jeho nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.“ (Katechizmus Katolíckej cirkvi, 1999, čl.362)

Pán nás stvoril a stará sa o nás. Ježiš je našim bratom, i lekárom. Povedal: „Lekára nepotrebujú zdraví, ale chorí.“ Mt 9, 12 (Sväté písmo Starého i Nového zákona, 1996, s. 2149) Evanjeliá sú dôkazom jeho starostlivosti o nás.

1. Presvedč sa o tom sám a pomocou súradníc vyhl'adaj vo Svätom písme jednotlivé príbehy o Ježišových uzdraveniach a spoj ich šípkou s obrázkom.

Mk 10, 46-52

Mk 7, 31-37

Jn 11, 1-44

Mk 2, 1-12

Mt 8, 28-34

Obrázok 19 Ježiš a uzdravenia

Prameň: Boardmaker

2. Ježiš chce uzdraviť každého z nás. Chce uzdraviť naše telo, i našu dušu. Chce nás oslobodiť od našich zlovykov, od našich závislostí. Porozmýšľaj, čo v Tvojom živote potrebuje uzdravenie. Napíš krátku modlitbu, v ktorej popros Boha o zdravie.

Pane Ježišu, prosím Ťa o uzdravenie môjho tela:.....

Pane Ježišu, prosím Ťa o uzdravenie mojej duše:.....

Tematický celok: SLOBODA ČLOVEKA

MOJŽIŠ

Nové pojmy: Faraón. Hebrej. Egypt.

1. Zopakuj si, čo si sa naučil a vyplň tajničku. Ukryva význam mena Mojžiš.

Opak klamstva je	P	R	A	V	D	A													
Ježiš nás chce uzdraviť z našich	Z	L	O	Z	V	Y	K	O	V										
Opak slobody je					O	T	R	O	C	T	V	O							
Otroctvo zrušil			J	E	Ž	I	Š												
Opakom kritiky je	P	O	C	H	V	A	L	A											
Jedna z látkových závislostí je	A	L	K	O	H	O	L												
Závislosť na PC považujeme za závislosť					N	E	L	Á	T	K	O	V	Ú						
Pri rozhodovaní nám pomáha vôľa a	R	O	Z	U	M														
Jednou z najviac rozšírenou závislosťou u detí je					T	V													
Evanjelista Matúš bol povolaním	M	Ý	T	N	I	K													

Z VODY

Obrázok 20 Dieťa Mojžiš

Prameň: Boardmaker

Tematický celok: SLOBODA ČLOVEKA

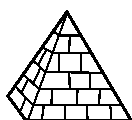
EXODUS – CESTA K SLOBODE

Nové pojmy: Exodus. Zaslúbená zem. Jozue. Manna. Desatoro.

1. Pozorne si prečítaj nasledujúci text:

Boh sa zjavil v horiacom kre mužovi menom Mojžiš. Keďže Mojžiš vyrastal na dvore faraóna, poznal, ako je potrebné s faraónom rozprávať. Boh mu preto zveril výnimočnú úlohu. Poslal Mojžiša späť do Egypta, aby vyslobodil ľud Izraela z egyptského zajatia - otroctva a priviedol ho do zaslúbenej zeme. Mojžiš Boha poslúchol, ale faraón nechcel ľud prepustiť. Tak Boh potrestal Egypt desiatimi ranami. Po poslednej rane – smrti prvorodených, faraón Izraelitov prepustil. Ale napriek tomu ich začal prenasledovať. Boh nechal Mojžiša so svojim ľudom prejsť cez Červené more suchou nohou. Egypťania sa v ňom utopili. Mojžiš viedol ľud na púšti 40 rokov. Počas týchto rokov Boh daroval na vrchu Sinaj ľudu na dvoch kamenných tabuliach desať prikázaní – odporúčaní pre šťastný život. Staral sa o Izraelitov, napriek tomu, že si urobili zlaté teľa a že neustále reptali. Zoslal ľudu mannu – teda chlieb z neba a prepelice, aby nezahynuli od hladu. Mojžiš uvidel zaslúbenú zem, ale nevošiel do nej. Zomrel na vrchu Nebo v kraji Moab. Za vodcu ľudu Mojžiš ustanovil Jozueho. Jozue priviedol Izraelitov do zaslúbenej zeme Kanaán.

2. Označ číslami od 1 do 4 obrázky podľa toho, ako nasledovali udalosti exodu, teda odchodu Izraelitov z Egypta.

Obrázok 21 Exodus

Prameň: Boardmaker

3. Boh trestal Egypt ranami. Napíš názvy aspoň troch z desiatich rán:

.....

4. Kto voviedol ľud do zaslúbenej zeme Kanaán? Podčiarkni správnu odpoveď.

Mojžiš

Abrahám

Jozue

Tematický celok: SLOBODA ČLOVEKA

HRANICE SLOBODY- DESATORO

Nové pojmy: Dekalóg. Úcta. Smilstvo.

Slovo „Dekalóg“ znamená doslovne „desať slov“. Boh ich zjavil svojmu ľudu na svätom vrchu. Napísal ich „svojím prstom“. (Katechizmus Katolíckej cirkvi, 1999, čl. 2056)

1. Poukladaj písmená tak, aby vznikol názov vrchu, na ktorom nám Boh daroval Desatoro. Správnu odpoveď napíš do okienok: J N A I S

2. Označ krížikom na úctu komu je zamerané prikázanie:			BOHU	ČLOVEKU	
1. Ja som Pán, tvoj Boh! Nebudeš mať okrem mňa iných bohov			☐		☐
2. Nevezmeš Božie meno nadarmo			☐		☐
3. Pamätaj, že máš svätiť sviatočné dni			☐		☐
4. Cti svojho otca a svoju matku			☐		☐
5. Nezabiješ			☐		☐
6. Nezosmilníš			☐		☐
7. Nepokradneš			☐		☐
8. Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu			☐		☐
9. Nebudeš žiadostivo túžiť po manželke svojho blížneho			☐		☐
10. Nebudeš túžiť po majetku svojho blížneho			☐		☐

Tematický celok: SLOBODA ČLOVEKA

ZÁVISLOSŤ – TV, PC, MOBIL

Nové pojmy: Virtuálny svet. Pseudoidentita.

PC, TV, mobil majú slúžiť
nám, nie my im!

Obrázok 22 TV, PC, mobil

Prameň: Boardmaker

1. Pozorne prečítaj článok:

Jeden z príbehov: Dávid bol počítačový maniak od detstva. „Mama sa dokonca mnou chválila, vraj, aký som šikovný,“ hovorí. „Za počítačom som sedel už ako štvorročný, ako šesťročný som dokázal hrať hry aj celý deň a počítač som ovládal lepšie, ako moji rodičia.“ V puberte Dávid vymenil hry za surfovanie a čítanie. „Vďaka nemu som mal priateľov z celého sveta. Bez notebooku som neurobil ani krok. Nemal som však žiadnych reálnych priateľov. Keď mi chcela raz mama pripraviť oslavu narodenín, ani nebolo koho pozvať. Chalani okolo mňa ma nezaujímali. Potom sa mi začali vážne problémy v škole, nestíhal som sa učiť. Otec mi zbalil počítač a ja som sa skoro zrútil. A to som nebol pripojený pol dňa,“ spomína Dávid sebakriticky.

Prameň: <http://www.tvtip.sk/medzi-nami/vztahy/7553-diagnoza-f63-zavislost-od-internetu.html>

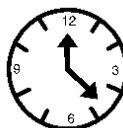
2. Vypíš z textu plusy práce s počítačom:

.....

3. Vypíš z textu mínusy – negatíva práce s počítačom:

.....

4. Podľa obrázkov porozprávaj, ako môžeme predchádzať vzniku TV, PC závislosti:

Obrázok 23 Prevencia

Prameň: Boardmaker

Tematický celok: SLOBODA ČLOVEKA

LITURGICKÝ ROK

Nové pojmy: Liturgia. Liturgický rok. Liturgická farba.

„Oslavujte Pána, lebo je dobrý, lebo jeho milosrdenstvo je večné. Oslavujte Boha nad bohmi, lebo jeho milosrdenstvo je večné. Oslavujte Pána nad pánmi, lebo jeho milosrdenstvo je večné.“ Ž 136, 1-3 (Sväté písmo Starého i Nového zákona, 1996, s. 1163)

1. Zakrúžkuj správnu odpoveď. Liturgia je:

a/ Závislosť na čítaní literatúry b/ Oslava Boha c/ Spoveď

2. Napíš, ako sa volajú základné obdobia liturgického roka 1.
2.

3. Na veľký sviatok je nutná príprava. Prirad' šípkou symbol k prípravnému obdobiu:

Pôst

Príprava na
slávenie smrti
a zmŕtvychvstania
Ježiša Krista

Advent

Príprava na
narodenie Ježiša
Krista

Obrázok 24 Symboly liturgických období

Prameň: Boardmaker

4. Ktoré z farieb nepatria medzi liturgické farby? Zakrúžkuj ich.

biela	červená	modrá	sivá	zelená
fialová	oranžová	ružová	zlatá	čierna

ZÁVER

Špeciálna základná škola pripravuje svojich žiakov na ďalšie štúdium v praktickej škole, alebo na odbornom učilišti. Pripravuje ich však hlavne na život, aby ich bio, psycho a socio bolo čo najvyváženejšie rozvinuté a naplnené. K tomuto cieľu prispieva i zaradenie predmetu Náboženská výchova do edukačného procesu v špeciálnej základnej škole.

Súbor pracovných listov a myšlienkových máp vznikol ako výsledok snahy o skvalitnenie edukácie Náboženskej výchovy v ôsmom ročníku A variantu, kde prebiehalo vzdelávanie bez učebníc a pracovných listov.

Veríme, že tento edukačný materiál pomôže učiteľom oživiť vyučovacie hodiny a žiakom pomôže ovplyvniť ich hodnotovú orientáciu, aby z nich boli slušní a zodpovední a spoločnosti prospešní ľudia s vysokým morálnym kreditom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Hurajtová, J. 2010. Projekt školského kurikula katolíckeho náboženstva pre špeciálne základné školy a praktické školy pre žiakov s ľahkým, stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia. [on line]. [citované 10-04-2013]. Dostupné na internete: <http://www.kpkc.sk/data/reforma/down/spec-skoly/Kurikulum-NV_SZS-a-prakticke-skoly-uvod.pdf>
2. Icreate.sk: Kontinuálne vzdelávanie/vzdelávacie program/myšlienkové mapy vo výučbe. [on line]. [citované 14-04-2013]. Dostupné na internete: <<http://www.icreate.sk/kontinualne-vzdelavanie/vzdelavacie-programy/myslienkové-mapy-vo-vyučbe/>>
3. Katechizmus Katolíckej cirkvi. 2. vydanie. Spolok svätého Vojtecha, Trnava. 1999. ISBN: 80-7162-259-1
4. Končeková, L. 1999. Poruchy psychického vývinu. Vysokoškolské učebné texty. 3. vydanie. Prešovská univerzita v Prešove. Fakulta humanitných a prírodných vied. 1999. ISBN: 80-88885-63-9
5. Otvorená knižnica: Myšlienková mapa. 2011. [on line]. [citované 13-04-2013]. Dostupné na internete: <<http://kniznica.sospreskoly.org/home/course/content.php?cid=255>>
6. Rámcový vzdelávací program predmetu Katolícke náboženstvo/Náboženská výchova pre 8. ročník špeciálnej základnej školy. [on line]. [citované 10-04-2013]. Dostupné na internete: <http://www.kpkc.sk/data/reforma/down/spec-skoly/Kurikulum-NV_SZS-1-9.pdf>
7. Suchožová, E. 2010. Využitie pracovných listov v globálnom rozvojovom vzdelávaní. [on line]. 1. vydanie. Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave. 2010. ISBN: 978-80-8052-349-7 [citované 13-04-2013]. Dostupné na internete: <http://www.mpc-edu.sk/library/files/suchozova_vyuz.pdf>
8. Sväté písmo Starého i Nového zákona. 1. vydanie. Spolok svätého Vojtecha, Trnava. 1996. ISBN: 80-7162-152-8. ISBN: 0-86516-335-9
9. Školský vzdelávací program. 2012. Vzdelávací program pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia. ISCED 1 – primárne vzdelávanie. [on line]. [citované 10-04-2013]. Dostupné na internete: <http://szsimasarykova.edupage.org/files/SkVP_A_variant_2012.pdf>
10. Vágnerová, M. 2004. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vydanie. Portál, s.r. o., Praha. 2004. ISBN: 80-7178-802-3
11. Vašek, Š. 2006. Základy špeciálnej pedagogiky. 2. upravené vydanie. Sapientia, s.r.o., Bratislava. 2006. ISBN: 80-89229-02-6

12. Vašek, Š. a kol. 1994. Špeciálna pedagogika – Terminologický a výkladový slovník. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. 1994. ISBN: 80-08-00864-4
13. Žáčok, Ľ. – Schlarmannová, J. 2004. Pracovný zošit (pracovné listy) ako prostriedok zvyšovania efektívnosti vyučovania. In: Zborník z medzinárodnej vedecko-odbornej konferencie Technické vzdelanie ako súčasť všeobecného vzdelania. Katedra techniky a technológií FPV UMB, Banská Bystrica. 2004. ISBN: 80-8083-040-1